



Aleksander Videčnik

DENARNIŠTVO V CELJU

od hranilnice do banke



Aleksander Videčnik

DENARNIŠTVO V CELJU

od hranilnice do banke



Skladišče

od 33

VIDEČNIK, A. :

Denarništvo...

336.712(497.12 Celje)(021



0030878

KNJIŽNICA COZIRJE

CCB155 •

Ljubljanska banka, Splošna banka Celje

Celje 1989

336.72 (497.12 Gje)



DČ: 30 878

Založila Ljubljanska banka, Splošna banka Celje
Zanjo Jože Veber
Lektor Peter Weiss

Tehnična ureditev Niko Kupec
Oprema Beno Podergajs
Fotografije Milan Kolšek
Tisk DIC, tozd Grafika v 3000 izvodih

Po mnenju Republiškega komiteja za informiranje oproščeno temeljnega prometnega davka

Razvoj hranilništva in denarništva na Celjskem od druge polovice 19. stoletja naprej ni bil povezan le z zgodovinskim in tehnološkim razvojem same stroke, temveč predvsem z narodnostnim bojem slovenskega naroda v takratni ječi narodov — Avstro-Ogrski.

V Ljubljanski banki, Splošni banki Celje smo ponosni na tako bogato in pomembno preteklost, saj jo imamo za sestavni del našega razvoja in naše tradicije. Ko smo pred leti proslavljali 120-letnico bančništva (hranilništva) v Celju, smo se dogovorili, da prikažemo našo preteklost in ohranimo spomin nanjo tudi za namcem. Doslej je za to največ storil Aleksander Videčnik, ki je s svojim dolgoletnim delom v denarnih ustanovah na Celjskem veliko prispeval k njegovemu razvoju, hkrati pa je podrobno proučeval in spoznaval njihovo preteklost. To njegovo bogato znanje in pripravljenost smo v naši banki sprejeli odprtih rok. Leta 1988 smo izdali njegovo brošuro Kulturnozgodovinsko izročilo hranilnikov in hranilnih knjižic, ki je naletela na zelo dober odmev med mladimi varčevalci ne le na Celjskem, ampak tudi po vsej Sloveniji.

Zdaj nadaljujemo zastavljeno. Pričujoče delo prihaja med nas v času, ko v Jugoslaviji postavljamo nove temelje bodočemu bančnemu organiziranju; ravno zato se nam zdi prav, da istočasno podrobneje spoznamo tudi svojo preteklost. Prepričan sem, da s tem dajemo še en prispevek k naši bogati kulturni preteklosti in da bo to delo zbudilo v celjski in širši slovenski javnosti veliko zanimanje.

V imenu izdajatelja — Ljubljanske banke, Splošne banke Celje — čestitam piscu, tovarišu Aleksandru Videčniku, in želim še naprej plodnega sodelovanja.

*Podpredsednik
poslovnega odbora
JOŽE VEBER*

Regulativne hranilnice, kreditne zadruge, zadružne centrale in zadružne zveze sodijo med stebre porajajočega se slovenskega gospodarstva, meni Tous-saint Hočevar v svojem članku v Zgodovini denarstva in bančništva na Slovenskem (Ljubljana 1987). Vsebina teh misli je tudi vodilo pričujočega dela, ki naj bi orisalo razmere, v katerih so se porajale naše hranilnice, in vsaj skromno predstavilo pobudnike naših narodnih denarnih zavodov v Celju.

Ljubljanska banka Splošna banka Celje je prisluhnila potrebi po zapisu, ki naj ponazori pomen in vlogo prvih slovenskih hranilnic in posojilnic v Celju. Poudarek je seveda na Celjski mestni hranilnici, ki obstaja dolgo vrsto let vse do danes. Namen pa je hkrati vsaj okvirno prikazati denarstvo v Celju od druge svetovne vojne vse do danes.

Znano je, da so že leta 1944 v okviru takratnega Denarnega zavoda Slovenije načrtovali hranilništvo v nastajajoči novi ureditvi. Po zamisli prvega vodja DEZAS-a Lojzeta Kersniča naj bi tudi po osvoboditvi snovali regionalne in zadružne denarne zavode s poudarkom na zbiranju denarja za gospodarstvo, ki bo zaradi vojnega razdejanja potrebovalo ogromna sredstva. Vemo, da so se kasneje spremenile razmere, ki niso omogočile uresničitve Kersničevih predvidevanj.

Da bi bralec razumel pojem »regionalne hranilnice«, bi kazalo pojasniti, da gre v preteklosti za denarne zavode, ki so bili ustanovljeni na temelju pravilnika (regulativa) iz leta 1844. Kasneje je v Avstriji zadružni zakon iz leta 1873 omogočal ustanavljati zadružne zavode in razne kreditne zadruge. Ti denarni zavodi so se nato povezovali v zadružne zveze.

Morda še to: marsikdo bo dejal, da Celjska mestna hranilnica nikoli ni bila izrazito narodni denarni zavod in da je bila v stari Avstriji celo izrazito nemška. Vedeti pa moramo, da je tako pred prvo svetovno vojno kot pozneje med svetovnimi vojnami ogromno storila za mesto Celje, zato ji posvečamo tudi vso to pozornost.

Tako so v Celju med svetovnim vojnami in že pred prvo svetovno vojno delovali številni denarni zavodi. V tem zapisu so omenjeni domala vsi, vendar pa le zato, da ohranimo spomin nanje. Nekoliko podrobneje smo orisali stavbno zadrugo Lastni dom zaradi prizadevanj dr. Ivana Dečka in zato, ker je bila takrat edina takšna zadruga na Slovenskem.

Dolžen sem zahvalo vodstvu Ljubljanske banke, Splošne banke Celje za razumevanje, pobudo in denarno možnost, da je ta zapis izšel.

Pisec

Začetki slovenskega hranilništva

Revolucionarno leto 1848 je prineslo spremembe tudi našim prednikom v takratni avstro-ogrski državi. Ni šlo le za politične pravice, ki jih je država razglasila, ampak tudi za kmečko odvezo, ki je bila kmalu uzakonjena. Tiste čase so bili Slovenci v pretežni meri kmetje, zato je treba prav osvoboditev kmetov osvetliti s prave strani. Znano je, da nekdanji fevdalci niso usmerjali kmetov k napredku in pospeševanju proizvodnje. Bolj kot to jim je godilo, da so bili naši ljudje nerazgledani; le malo jih je bilo šolanih. Nevedne je tujec lažje izkoriščal. Ko je torej bil razglašen zakon, ki je urejal odškodninsko plat prevzetih kmetij, so se mnogi kmetje znašli v hudi stiski. Plačati je bilo treba tretjino ocenjene vrednosti posestva, kmetje pa seveda niso imeli tržnih viškov, da bi denar prislužili. Razen tega je nemogoč dedovanjski zakon bremenil posestnika še dodatno, saj so vsi otroci imeli pravico do enakih deležev od posestva. Tako so se pričeli kmetje zadolževati, njihovo stisko pa so zlorabljali razni posojilodajalci, ki so zahtevali visoke obresti in hitro vračanje. Časnik Domoljub leta 1899 navaja, da je bil osip kmečkega prebivalstva velikanski, saj je v petih letih (1888—1892) v takratnem cesarstvu šlo na boben kar 10.000 kmetij. Povprečno so bila posestva zadolžena tudi po 65 odstotkov nad svojo dejansko vrednostjo. Seveda je treba k temu dodati nizke ocenitve zemlje, ko je šlo za prodajo ali za pokritje posojila. Če k temu prištejemo raznarodovalni pritisk vladajočega razreda, potem si kaj lahko predstavljamo obupne razmere, v katerih se je znašel naš kmet. V takratni Avstriji je bilo ob štetju leta 1880 še vedno 61 odstotkov kmetov, kar potrjuje, da je bila pri nas velika večina prebivalstva kmečkega.

Ni torej naključje, da je zgodovinar dr. Ivan Prijatelj¹ zapisal: »To mizerijo slovenskega naroda v začetku nove ustavne dobe je dopolnjevalo še skrajno slabo gmotno stanje ljudstva. V kosteh so mu tičale še vse slabe posledice pred kratkim minule tlačanske dobe, v kateri je bil Slovenec hlapec, gospodar njegov — Nemec. Revni kmet se je čutil po dolgi navadi še vedno privezanega na borno, skopo grudo, o podjetnosti in industriji ni bilo sledu. Tu, kakor v trgovini, je gospodoval še vedno tujec.«

Lažje bomo torej ocenili pomembnost dela, ki so ga opravili naši izobraženci in narodni preroditelji, pozneje pa gospodarski usmerjevalci in borci za lastne denarne zavode.

Potujčevanje je bilo še posebej močno na Spodnjem Štajerskem, kjer je delovala vrsta raznarodovalnih organizacij, kot na primer znano Nemško telovadno društvo, ki je le zaradi lepšega nosilo takšno ime. Tudi nemška šolska društva

¹ Zadrugi zbornik, Zveza slovenskih zadrug, Ljubljana 1937, str. 8.

so bila zelo napadalna.² Razna bojovniška in podobna društva so hotela ohraniti deželo »nemško«. In končno velja omeniti takrat že močne nemške denarne zavode v vseh večjih krajih. Ti so načrtno dajali posojila nemškim priseljencem, da bi na ta način privabili čim več tujcev med Slovence, ki so tako postajali na vseh ravneh odvisni od tujega denarja. V tujih rokah je bila seveda porajajoča se industrija, pretežno pa tudi obrt v mestih.

Da bi lažje dojeli vso ostrino raznarodovanja na Štajerskem, ki je sodila v glavah »gospodarjev« k nemškemu ozemlju, si oglejmo primer Celja, ki je s posebnim cesarskim odlokom dobilo izredne pravice, s katerimi je bilo omogočeno oblastno izvajanje potujčevanja. Že leta 1867 so namreč celjski Nemci dosegli izločitev občine mesto iz nekdanje občine Celje.³ To je bilo potrebno, da bi dobili z ustreznim volilnim zakonom večino v občinskem svetu. Tako sta bili dve občini Celje — mestna in okoliška. Slednja je bila seveda slovenska. Prav celjski občinski svet je sprožil vrsto pobud za preprečevanje rastočega vpliva slovenskih izobražencev. Tako je na seji 14. junija 1871 sprejel protest proti dvojezičnemu šolstvu, ki ga je takrat zahtevala slovenska stran. Ta protest so poslali ministrskemu predsedniku Avstrije. Ko se je pričela dejavnost slovenskih poslancev za slovensko gimnazijo, so na seji 9. aprila 1880 sprejeli posebno resolucijo, v kateri ostro napadajo zamisli »v glavah slovenskih voditeljev« po slovenizaciji srednjega šolstva na Štajerskem.⁴

Podobno so ravnali v občinskih svetih drugih večjih krajev na Štajerskem. Omenimo dr. Jožeta Vošnjaka, ki v svoji knjigi Spomini piše, kako malo je bilo slovenskih družin v času, ko je kot zdravnik služboval v Slovenski Bistrici.⁵ Uradništvo in meščani so bili v veliki meri nemško misleči, Slovenci pa so ostali kmeti, ki niso imeli vpliva na dogajanja, ker pač niso bili povezani.

Revščina je še naprej gnala naše ljudi v svet. Podatki kažejo, da je na Kranjskem v letih 1870—1910 naravni prirastek prebivalstva komaj dohiteval število izseljencev (prirastek 195.320, izseljencev 101.050). Verjetno je na Štajerskem bilo stanje še slabše. Zaradi tega so kmetije prehajale v roke meščanskih posestnikov. Znano je, da so razni posojilodajalci zahtevali za obresti kar 30—50 odstot-

² V Celju so že leta 1866 ustanovili Cillier Turnverein (Celjsko telovadno društvo) (Cilli 1867—1982, str. 135). To društvo je bilo izrazito protislovensko. Celjski mestni svet je na seji dne 18. julija 1880 sprejel sklep o soustanoviteljstvu društva Deutscher Schulverein »Südmark« (Nemško šolsko društvo Südmark); tudi to je bilo dejavno pri ponemčevanju naših ljudi (prav tam, str. 27).

³ Na temelju deželnega zakona z dne 21. januarja 1867 je dobilo mesto Celje posebne pravice, svoj magistrat in je postalo neposredno podrejeno deželnemu svetu oziroma deželni vladi. Prej je bilo podrejeno okrajnemu svetu. Vse to je prineslo mestu določene politične in upravne pravice (prav tam, str. 4).

⁴ Resolucija je bila sestavljena skrajno napadalno, saj imenuje uvedbo slovenskega srednjega šolstva »nepopisno nazadovanje v vseh vejah izobraževanja«. Vse to ima za neposreden napad na življenjske interese mesta in Nemcev (prav tam, str. 26).

⁵ Josip Vošnjak, Spomini, Slovenska matica, Ljubljana 1982, str. 98.

kov in povrhu še dajatve v poljskih pridelkih. Tuji denarniki so seveda z velikim poslovnim uspehom izkoriščali poceni delovno silo, ki je kot presežna odhajala s kmetij. Kmečki proletariat je postal plen izkoriščevalcev.

Obrtništvo si je pomagalo najprej z ustanavljanjem kreditnih društev. V Celovcu so ustanovili takšno društvo leta 1854, v Ljubljani pa leta 1874.

Nekateri učitelji in župniki so zbirali denar od ljudi in ga potem tudi posojali. Vendar je to bila oblika samopomoči in ne denarnega zavoda. Dolinar navaja, da je v prvi polovici 18. stoletja župnik Franc Mihael Paglovec v Šmartnem v Tuhinjski dolini »denarje od ljudi jemal in po dva krajcarja od Kranjskiga goldinarja obresti plačeval in po tri krajcarje jemal, kamur je kaj posodil ...« Seveda je treba podobne primere ocenjevati previdno, saj ni jasno, v čigavo korist je takšen hranilničar zbiral denar.

Pobude dr. Jožeta Vošnjaka



Ko se je dr. Jože Vošnjak leta 1868 vrnil s Češkega, kjer je sodeloval kot predstavnik Slovencev na slovesnosti ob položitvi temeljnega kamna za češko narodno gledališče v Pragi, je prišel do spoznanja, da je češka pot v napredek boljša od naše. Hkrati z narodnim je potekal tudi gospodarski preporod. Čehi so imeli že takrat svoje denarne zavode. O tem je napisal Dr. J. Vošnjak vrsto člankov za Slovenski narod. Med drugim je zapisal: »Češki voditelji so takoj sprevideli, da z gojenjem narodne ideje pri malo omikanem, v siromaštvu živečem ljudstvu nič ne bodo opravili; lotili so se gmotnih vprašanj ...« Pozneje poziva pisec, da morajo tudi Slovenci, ki so takrat imeli en sam denarni zavod, Obrtno pomožno društvo v Ljubljani, takoj pri-

stopiti k ustanavljanju lastnih hranilnic oziroma posojilnic. Le na ta način bi se osamosvojili in osvobodili nevarnosti tujih posojil, ki bi bila za obstoj našega naroda prav lahko usodna.⁶ Žal so prizadevanja dr. J. Vošnjaka zvečine naletela na gluha ušesa. Mnogi so trdili, da ni denarja, ki bi ga lahko nalagali v narodne denarne zavode, in podobno.

Zaradi takšnih gledanj je dr. J. Vošnjak leta 1872 ponovno začel objavljati članke v Slovenskem narodu. Pozval je k streznitvi in hitremu ukrepanju glede ustanavljanja posojilnic. Takrat je med drugim zapisal: »Narod, kateri hoče do samostalnosti priti, mora za svojo materialno neodvisnost poskrbeti, tako je od drugega naroda neodvisen. Ne zadostuje ljudstvo samo buditi po veselicah v čitalnicah, razgovorih na taborih itd., ker navdušenost za vsako novo idejo trpi samo nekaj časa, temu pa treznost sledi ... Nujno so potrebni narodni denarni zavodi, ki slovenskemu ljudstvu pridelan denar tudi prihranijo in ki imajo namen

⁶ V Slovenskem narodu (1868) je dr. Jože Vošnjak napisal vrsto člankov pod naslovom Učimo se od Čeho-Slovanov. V njih je temeljito opisal izkušnje čeških denarnih zavodov in dokazoval, da so podobne združne organizacije tudi Slovencem potrebne, posebno kmečkemu prebivalstvu. (Zadružni zbornik, Zveza slovenskih zadrug, Ljubljana 1937, str. 16.)

vsakemu potreben kapital proti garanciji brez posebnega truda, stroškov in dolgega čakanja podajati.«⁷

Državna oblast je seveda ustanavljanju hranilnic v slovenski upravi nasprotovala. Vendar pa so že isto leto v Ljutomeru ustanovili posojilnico, tej pa je kmalu sledila še v Št. Jakobu v Rožu. Že leta 1874 so napredni mozirski tržani poskrbeli za ustanovitev Gornjesavinjske posojilnice, istega leta pa vznikne takšen denarni zavod tudi v Šoštanju.

⁷ Vsebina Vošnjakovih člankov opozarja na vse večji odpor, kot piše dobesedno, »nemškutarske vladujoče stranke« (prav tam, str. 18).

Plodno delo Mihaela Vošnjaka



Zatem je bilo opaziti nekako popuščanje vneme za posojilništvo in prav v tem času prične s svojim plodnim delom Jožetov brat inž. Mihael Vošnjak. Kot železniški inženir se je moral zaradi zdravstvenih težav upokojiti, nastanil pa se je v Celju. Sodobniki ga opisujejo kot človeka izrednih organizacijskih sposobnosti, z velikim posluhom za razvoj gospodarstva. Takšnih ljudi pa takrat Slovenci niso imeli na pretek. Poleg navedenih sposobnosti je bil predan narodni buditelj in neustrašen borec za pravice svojega naroda. Avstrijske oblasti mu niso bile naklonjene, in to zaradi odločnega nastopa v Zagrebu, kjer je kot postajenačelnik pripravil svečan sprejem borcu za slovensko misel dr. Josipu Jurju Strossmayerju, ko se je vrnil iz

Rima. Zaradi tega so ga kazensko prestavile na direkcijo železnic v Gradec.⁸

Vošnjakovo celjsko obdobje je bilo za napredek združne misli in narodne stvari izredno plodno. Kmalu so ga v celjskem kmečkem volilnem okolišu izvolili za narodnega poslanca; odslej je deloval z ugledom in močjo doslednega politika. Obrnjen k slovenskemu kmetu, ki je takrat živel še zelo zapostavljen, številčno pa je bil za narodnostni boj zelo pomemben, je Mihael Vošnjak od leta 1881 dalje deloval v vodstvu Sadjarskega združenja carjeviča Rudolfa, s čimer je s kmeti navezal delovne stike. Dušan Omahen piše v svojem delu Mihael Vošnjak, pobudnik in organizator hranilništva (Ljubljana 1978):

»Vošnjakova zamisel je bila, naj posojilnice pomagajo slovenskemu podeželju proti nemškemu kapitalu, in ta narodnoobrambna naloga se mu je zdela pravzaprav pri vsem tem ekonomskem položaju in razvoju najvažnejša. Razvoj posojilnic pa je seveda šel tudi v drugo smer — kapital večjih deležev je imel svoje interese, posojilnice so se razvijale s časom v prave denarne zavode ...«

Kljub vsem težavam je bilo leta 1883 na Slovenskem že 14 denarnih zavodov. Med njimi pa ni bilo povezave in tako so seveda premagovali razne težave

⁸ Dogodek na železniški postaji v Zagrebu je bil podrobno opisan leta 1870 v 88. številki Slovenskega naroda.



Dr. Josip Sernec, narodni voditelj



*Dr. Juro Hrašovec, dolgoletni predsednik
v vodstvu Celjske posojilnice*

vsak po svoje, enkrat bolj, drugič manj uspešno. Mihael Vošnjak je bil prepričan, da grozi obstoju naših denarnih zavodov nevarnost s strani močnega nemškega denarništva. Zato je sklical 21. januarja 1883 v Celju zbor in nanj povabil vsa načelstva tedaj delujočih posojilnic.

Pozneje je bilo ugotovljeno, kako zelo potrebna je bila ta vez med slovenskimi denarnimi zavodi, ki niso imeli povsod v svojih vrstah razgledanih gospodarstvenikov. Zbora se je udeležilo le 5 posojilnic, vendar so ustanovili Zvezo slovenskih posojilnic s sedežem v Celju.

Verjetno lahko trdimo, da so že v času prvih odločnih narodnoobrambnih dejanj na Koroškem imeli premalo podobnih mož, kot so bili na Štajerskem brata Vošnjak, Dečko, Sernec, Ploj, Kočevr, Hrašovec in drugi. Še bolj usodno je bilo za naš živelj dejstvo, da je po letu 1900, ko so v Celovcu ustanovili nemško zvezo (Landesverband der landwirtschaftlichen Genossenschaften in Kärnten) in ko je nemška centralna hranilnica dajala za četrto odstotka višje obresti, mnogo naših zadrug stopilo v to zvezo. Slovenstvo je bilo spet pod vplivom tujega denarja, kar je imelo usodne posledice za nadaljnje dogodke v tem predelu takrat še pretežno slovenskega ozemlja.⁹

Sam Vošnjak je nekoč dejal, da je bila slaba udeležba na ustanovnem zboru verjetno zaradi tega, ker so se posojilnice bale za svojo samostojnost. Na dlani pa



Poslopje Južnoštajerske hranilnice v Celju

je, da so nasploh premalo resno ocenile ogroženost s strani velikih in trdnih tujih denarnih zavodov, ki so poleg tega imeli še vsestransko podporo oblasti. Ti so za dana posojila postavljali razne politične pogoje in jih dajali pod izredno ugodnimi pogoji obrtnikom, ki so se naseljevali iz nemških predelov na Spodnje Štajersko. Kot primer lahko služi dejavnost Mestne hranilnice v Celju, ki je pod takratno nemško občinsko upravo delovala izrazito raznarodovalno. Posledica takšnega ravnanja je bilo množično naseljevanje nemških obrtnikov v mesto ob Savinji v drugi polovici preteklega stoletja.

⁹ »Na Koroškem so Slovenci v narodnem navdušenju pozabili na organizacijo gospodarstva. Nemci so med tem delali z veliko vnemo na hranilničnem, kakor tudi društvenem zadružnem polju,« je zapisal Ivan Mohorič v članku Razvoj kreditnega zadružništva (Veda 1913, str. 35). Številne zadruge so »žrtvovale svoje narodnostne interese«, saj so po letu 1901 kar po vrsti izstopale iz celjske Zveze. Nemške zadružne zveze so v istem času dejavno posegale na dvojezično območje in ustanovljale kreditne zadruge v čisto slovenskih občinah, slovensko zadružništvo pa je slabelo, je zapisal dr. France Adamič v članku Razvojna obdobja slovenskega zadružništva (Zbornik Biotehniške fakultete v Ljubljani — Kmetijstvo, Ljubljana 1975).

Zveza slovenskih posojilnic v Celju

Pravila Zveze slovenskih posojilnic so velevala prizadevanja za napredek posojilništva med našim narodom, delovanje zveze kot opravilne zveze, poenotenje poslovanja in pomoč pri ustanavljanju novih denarnih zavodov. Mihael Vošnjak je bil izvoljen za prvega načelnika zveze. Tako je postalo Celje središče slovenskega posojilništva na Štajerskem.

Da so Nemci imeli pojav zveze hranilnic za izziv, kažejo takratne pobude proti denarni osamosvojitvi Slovencev, ki so jih sprožili na vseh ravneh. Vse kaže, da je dokončno uspel v svojih posredovanjih pri predsedniku vlade Taaffeju na Dunaju dr. Jože Vošnjak, ki je bil takrat državnozborski poslanec.

Kako so delo Zveze slovenskih hranilnic ocenjevali v Ljubljani, najbolje pove pisna zahvala, naslovljena na Zvezo in Mihaela Vošnjaka dne 26. oktobra 1884, v kateri med drugim piše: »Zvezi slovenskih hranilnic v Celju se izreče zahvala za njeno marljivo in koristno delovanje, po katerem je že marsikatera kmetija bila rešena od propada.« Pismo s takšno vsebino je odposlal deželni zbor Kranjske.¹⁰

Zveza je tega leta združevala že 7.536 zadržnikov in je beležila pri svojih članih 1.365.747 goldinarjev hranilnih vlog, kar ni bila zanemarljiva vsota.

Pričakovati je bilo, da bo odpor nemških krogov proti uspešni povezavi slovenskih hranilnic še večji. V graškem deželnem zboru in pri deželni vladi so nenehno rovarili proti upravičenosti hranilnic v poslovanju z »javnim« denarjem. Nekatere slovenske občine so svoja sredstva nalagale pri hranilnicah. To je krepilo njihovo gmotno osnovo, hkrati pa je zmanjševalo sredstva v nemških denarnih zavodih in predvsem slabilo nadzor vladajočih krogov nad sredstvi slovenskih občin. Zato je prišlo v deželnem zboru do hude razprtije, ko je Mihael Vošnjak govoril o tem vprašanju in dokazoval pravilnost povezovanja v zvezo hranilnic. Ko so nemški poslanci opozarjali, da denar v hranilnicah, ki niso denarni zavodi s »pupilarno varnostjo«, nima zakonite varnosti, je Mihael Vošnjak s svojimi sodelavci hitro ukrepal. Pripravil je ustanovitev denarnega zavoda, ki bi izpolnjeval vse pogoje za poslovanje z javnimi sredstvi.

Vendar so denarniški krogi nemških zavodov spet preprečili ustanovitev slovenskega denarnega zavoda Južnoštajerske hranilnice v Celju. Šele močni delegaciji slovenskih poslancev na Dunaju je končno uspelo odstraniti ovire, tako da so v Celju 10. julija 1889 ustanovili Južnoštajersko hranilnico (pred drugo

¹⁰ Dopis Deželnega zbora Kranjske v celoti navaja Dušan Omahen v svojem delu Mihael Vošnjak (1837–1920), pobudnik in organizator hranilništva kot poslanec v Gradcu in na Dunaju (Ljubljanska banka, Združena banka, Ljubljana 1978, str. 23).

svetovno vojno se je imenovala Banovinska hranilnica). Tudi to hranilnico je vodil Mihael Vošnjak. Vendar se Nemci niso sprijaznili s poslovanjem takšnega denarnega zavoda v Celju. Šele ko je na seji deželnega zbora cesarski namestnik ugotovil, »da je obstoj Južnoštajerske hranilnice popolnoma zakonit«, je nasprotovanje vsaj v javnosti prenehalo.

Podatki, ki jih navaja pisec članka Denarni zavodi in denarne razmere po Slovenskem v Narodnem koledarju 1892 — izdal ga je Drago Hribar v Celju —, dovolj jasno dokazujejo, da je bilo v tistih časih od vseh naših dežel (Koroška, Kranjska, Primorska, Štajerska) denarništvo najbolj razvito na Štajerskem, in to tako po višini čistega dobička, lastnih skladov in hranilnih vlog kot posojil. Članek opisuje razmere v denarništvu in omenja dve vrsti denarnih zavodov. Hranilnice navadno niso imele zadržnih deležev, za začetni kapital so poskrbeli ustanovitelji, sicer pa je bila njihova glavna naloga zbiranje hranilnih vlog, za katere so jamčili ustanovitelji. Najstarejše hranilnice niso imele tega jamstva; zadoščala sta pač »dobro ime in ugled« ustanoviteljev. Glede posojilnic pa navaja pisec bistveno dejstvo, da so bili deleži zadržnikov temeljna sredstva denarnega zavoda.

Obresti so bile v hranilnicah 4-odstotne, medtem ko so v posojilnicah (omenjena je Južnoštajerska posojilnica Celje) dajali 4-odstotne obresti »za ne prevelike vloge«, če je vsota presegla 5.000 goldinarjev, pa so odobrili le 3,5-odstotne obresti. Nasploh pa so posojilnice, da bi hitreje pridobile sredstva za posojila, namenjale za obresti od hranilnih vlog tudi do 5,5 odstotka.

Denarni zavodi so razpolagali z veliko zbranega denarja, zato tudi obresti na posojila niso bile pretirane. Nekoliko višje obresti so plačevali v posojilnicah, v hranilnicah pa je veljalo pravilo, da so te znašale med 4,5 in 5 odstotki, če je šlo za hipotечно posojilo; če so hranilnice ali posojilnice odobrile menično posojilo, pa so zahtevale zanj največkrat 6-odstotne obresti. Slovenski denarni zavodi so imeli leta 1891 skupaj 4.216.928 goldinarjev odobrenih posojil, največ na Štajerskem.

Zveza slovenskih posojilnic je bila sprva rahla vez med zavodi. Že leta 1887 sprejmejo na občnem zboru sklep, po katerem je imela zveza pravico in dolžnost braniti posojilnice pred splošnimi napadi ter varovati koristi posojilnic kot skupine. Ščasoma so razširili dejavnost zveze tudi na revizijo, kar je pomenilo hkrati izdatno strokovno pomoč. Pri tem so pazili, da samostojnosti posojilnic v ničemer ne bi omejevali.

Položaj zveze se je posebno utrdil s sprejetjem zakona o obvezni reviziji (10. junija 1903). Glavne zasluge za ta zakon pripisujejo Mihaelu Vošnjaku, ki je v dunajskem državnem zboru ustanovil poseben klub prijateljev posojilništva. Ta je med poslanci širil misel o narodnih denarnih zavodih.

Spričo naraščajočega števila posojilnic in njihovih različnih gmotnih sposobnosti se je pokazala potreba po denarni izravnavi. Šlo je za to, da bi se preko Zveze ohranjala likvidnost posojilnic, članic Zveze. Dogovora, ki je urejal takšno skupno denarno centralo, žal niso spoštovali, zato tudi uspehi niso bili zadovolji-



Dr. Anton Božič, narodni voditelj in naslednik Mihaela Vošnjaka v vodstvu združne zveze v Celju



Frgn Roblek, zelo prizadeven hranilničar v Zalcu

vi. Takrat je Ivan Lapajne zaradi splošnega oklevanja in potrebe ustanovil leta 1895 v Krškem — mimo volje Zveze — Centralno posojilnico slovensko, ki pa je po 15 letih morala prenehati z delom, saj ni mogla dobiti ministrskega dovoljenja za izvajanje revizije. Medtem je do neke mere opravljala vlogo denarne izravnave Celjska posojilnica. Zato so na občnem zboru Zveze leta 1905 na Vošnjakovo zahtevo vendarle sklenili ustanoviti denarno centralo, ki naj bi poslovala na združnih načelih. Zveza je takrat že imela lastno tiskarno in vrsto gospodarskih naložb, zato se je morala kot taka ohraniti. Sklenili so torej ustanoviti Zadržno zvezo v Celju, ki je odslej krepila združništvo na Spodnjem Šatjerskem. Načeloval ji je Mihael Vošnjak. Po odhodu celjskega tiskarnarja Draga Hribarja v Ljubljano je leta 1904 Zadržna zveza odkupila njegovo tiskarno, ki se poslej imenuje Zvezna tiskarna.¹¹

Narodni voditelji so dobro vedeli, da je naše ljudstvo brez lastnega tiska osiromašeno in da so časniki za povezovanje ljudi in obveščanje zelo potrebni. V Celju so tiskali in izdajali Domovino vse do leta 1908. Tudi Zveza je imela od leta

¹¹ Zvezna tiskarna v Celju je delovala vse do prihoda okupatorja (1941), ko so jo ukinili; večji del opreme so prenesli v novo ustanovljeno tiskarno Cillier Zeitung, ki je bila v nekdanji Mohorjevi tiskarni. Tudi ta je bila plen zavojevalcev, delovala pa je v hiši na današnjem Trgu V. kongresa 5.

1890 dalje svoje glasilo Zadruga. Vsa ta in podobna glasila so tiskali v Zvezni tiskarni, ki je delala v Zvezini hiši. Že leta 1899 je znani hranilnični strokovnjak Ivan Lapajne pričel s pomočjo Zveze izdajati mesečnik Slovenska zadruga, sicer pa velja poudariti izreden pomen slovenske tiskarne na takratnem Spodnjem Stajerskem. Seveda pri dovoljenju zanj ni šlo lahko; spet je moral Vošnjak s svojimi političnimi zvezami kot poslanec na Dunaju izposlovati dovoljenje, ker je deželno cesarsko namestništvo v Gradcu prošnjo odbilo iz narodnopolitičnih razlogov. Med obema vojnama so v Zvezni tiskarni tiskali glasilo Nova doba, ki je bilo napredno usmerjeno. Nemci so imeli že davno prej v Celju svojo tiskarno Celeia, ki je do leta 1936 delovala v prostorih, kjer sta sedaj pekarna in slaščičarna Zvezda.

Celjska zadružna zveza, dolga leta ogrodje razvijajočega se zadružništva, je delovala v Celju vse do leta 1930, ko se je vključila v Zvezo slovenskih zadrug v Ljubljani.

Zadružna zveza je po prvi svetovni vojni zašla v težave zaradi naložb v Slavensko banko, ki je bila pozneje likvidirana. Tako je Zveza izgubila veliko denarja. Da bi jo rešili, so njen sedež leta 1927 premestili iz Celja v Žalec, kjer je delovala močna Savinjska posojilnica. Predsednik Zveze je postal znani žalski gospodarstvenik Fran Roblek, ki ima zelo velike zasluge za ozdravitev Zveze. Vendar so sklenili Zvezo razpustiti, njene članice pa vključiti v Zvezo slovenskih zadrug v Ljubljani. Ko je do tega prišlo, je Zveza štela 36.000 članov, ki so bili združeni v 82 kreditnih in 76 gospodarskih zadrugah.¹²

¹² Več je virov, ki opisujejo postopno propadanje celjske Zveze. Med njimi je tudi Zadružni zbornik (Ljubljana 1937), ki (na str. 103) navaja, da so se pogajanja za združitev obeh Zvez pričela v začetku leta 1930 in da so zaradi dobre volje na obeh straneh bila kmalu uspešna. 1. julija istega leta je bila celjska Zveza likvidirana, njene posle pa je prevzela zveza slovenskih zadrug v Ljubljani, ki je bila gmotno dovolj močna, da je prevzela »šibko« celjsko Zvezo, kar hkrati pomeni, da je ta zaradi slabega gmotnega stanja morala prenehati.

Celje, središče narodnostnega boja

Slovincem nenaklonjeni avstrijski oblastveni krogi so proti koncu prejšnjega stoletja hitro stopnjevali raznarodovalne ukrepe. Seveda so to počenjali tudi zaradi prebujanja slovenske narodne in gospodarske zavesti. Zavedali so se, da so njihovi načrti z osveščanjem naših ljudi ogroženi. Napredek slovenske miselnosti je celjske Nemce tako razjaril, da so v svojem glasilu *Deutsche Wacht* (Nemška straža) leta 1881 napisali, da je »treba savinjske kmete izgnati in izseliti med Čiče«.¹³

Zelo značilno za tiste čase je dejstvo, da se je težišče narodnostnega boja preneslo v Celje. Znan je spor med Mihaelom Vošnjakom in predsednikom celj-



Poslopje Celjske posojilnice — Narodni dom v Celju

skega sodišča Heinricherjem.¹⁴ Vošnjak je namreč v deželnem zboru močno napadel razmere na celjskem sodišču, kjer je bila uporaba slovenskega jezika kljub

¹³ Janko Orožen, *Zgodovina Celja in okolice II*, Celje 1974, str. 284.

¹⁴ O sporu med Mihaelom Vošnjakom in predsednikom celjskega sodišča Heinricherjem pišeta Vladimir Pušenjak (Miha Vošnjak, *Ilustrovani narodni koledar*, Celje 1908) in Ivan Lapajne (Slovenski posojilničar, Krško 1907, str. IX).

obstoječemu predpisu o dvojezičnosti zatrta. Tako je bilo tudi na celjski pošti, kjer so ponujali le nemške obrazce in se izgovarjali, da dvojezičnih ni na voljo. Heinricher, ki je imel trdno oporo v najbolj nazadnjaških krogih, tja do zloglasnega ministrskega predsednika Schmerlinga, ni varčeval z žaljivimi pripombami na račun narodnostnega dela slovenskih poslancev, posebno pa je napadal Vošnjaka. Ob neki priložnosti je javno izjavil: »Kapital in izobraženstvo na Spodjem Štajerskem sta nemška in morata takšna ostati ...«¹⁵

V takšnem vzdušju je naprednim slovenskim krogom v Celju vendarle uspelo leta 1881 ustanoviti Celjsko posojilnico, ki je do prihoda okupatorja postovala v Narodnem domu, tam, kjer je sedaj galerija (Celjski likovni salon). To je bil slovenski denarni zavod, ki ga je zelo uspešno vodil Mihael Vošnjak, saj mu je že po nekaj letih uspelo postaviti v Celju mogočen Narodni dom. Celjska posojilnica je bila hrbtenica gospodarskega razvoja na širšem območju, ne le na celjskem. Veliko delo je bilo opravljeno z dograditvijo Narodnega doma, saj je bila v njem lepa dvorana z odrom, kar je slovenskim društvom omogočilo kulturno in politično delo.

Celjska posojilnica se je odločila za potrebe narodnih društev zgraditi Narodni dom. Obsežno piše o tem Janko Orožen v svojem delu Zgodovina celjskega Sokola (Sokolsko društvo Celje-matica, 1940). V bližini nekdanjega dolnjega gradu (mestna vojašnica) so kupili zemljišče, ki se je imenovalo »na ruševinah«. Takratni kranjski deželni arhitekt inž. Ivan Vladimir Hrasky je izdelal načrte za to veličastno stavbo. Celjski mestni svet, ki je bil nemško usmerjen, je seveda na vse načine nasprotoval gradnji. Kot utemeljitev, da gradnja na tem mestu ni mogoča, so navajali načrtovano cesto na Otok. Vendar so v upravnem odboru Celjske posojilnice pod vodstvom Mihaela Vošnjaka vztrajali pri svoji odločitvi, in tako je bila spomladi 1897 načrtovana otvoritev Narodnega doma. Celjski Sokol je zaprosil za odložitev slovesnosti zaradi predvidenega srečanja sokolov v Celju, tako da bi povezali odkritje s sokolsko prireditvijo. Najprej je bilo v dvorani novega doma zborovanje slovenskih akademikov, združenih v društvo Triglav, naslednji dan, 8. avgusta 1897, pa so imeli otvoritev Narodnega doma. Zbralo se je veliko število sokolov od blizu in daleč. Prišli so tudi srbski, hrvaški in češki. Takšna narodna prireditev pa je razburila nemške prenapeteže, ki so fizično napadali udeležence, tako da sta morala pomagati žandarmerija in vojaštvo, saj je mestna straža zatajila v prid nemškim razgrajčem. Celje je bilo takrat kot sršenje gnezdo, pišejo sodobniki, in za slovenske in slovanske udeležence slavlja je bilo nevarno hoditi po mestu brez oboroženega spremstva. Ker je takratni okrajni glavar Attems želel ohraniti v Celju mir in red, so ga Nemci kasneje hudo napadali.

¹⁵ Ob vpisu Celjske posojilnice v sodni register se je predsednik celjskega sodišča Heinricher razhujal in izjavil navedene besede. O tem je pisal Ivan Mohorič v članku Razvoj kreditnega zadrugništva (Veda 1913, str. 39).

Politično društvo „Naprej“ v Celju

priređi

javno društveno zborovanje

v nedeljo, dne 16. sušca t. l.
ob 10. uri dop. v gostilniških
prostorih Nar. doma v Celju.

DNEVNI RED :

1. Ali še naj nadalje trpimo komi-
sarijat v celjskem okrajnem zastopu?
2. Slučajnosti.

Ker traja izjemno stanje v celjskem
okrajnem zastopu peščici Nemcev na
ljubo v veliko gospodarsko škodo ogromne
večine prebivalstva sedaj že dolga leta
in namerava vlada to protiustavno stanje
še nadalje vzdržati, je nujno potrebno
da izrečejo vsi interesenti, zastopniki
slovenskih kmečkih občin in trgov ter
volilci iz veleposestva svoj protest proti
postopanju vlade in zahtevo po razpisu
novih volitev.

Pridite na shod v velikem številu !

ODBOR.

Vabilo za politični shod v Narodnem domu v Celju

V Narodnem domu so takrat odkrili ploščo graditeljem, ki jo je okupator leta 1941 odstranil, stavbo pa »oklestil«, da ne bi slovanski slog njene zunanje podobe vznemirjal »nemškega« Celja.¹⁶

Ob vsem navedenem bi kazalo omeniti še nekatere dogodke, ki dobro ponazarjajo takratne razmere v slovenskih območjih pod avstrijsko monarhijo. V vse to so vpletena imena odločnih narodnih voditeljev, kot so bili brata Vošnjak, dr. Sernec, dr. Dečko, dr. Hrašovec, dr. Hočevnar, Kapus in še mnogi. V čitalnicah, na taborih in shodih so vzpodbujali naše ljudi k enotnosti, jih navduševali za enotno Slovenijo, krepili so gospodarske temelje in se javno upirali napadom na našo narodnost. V tistih časih so bili Slovenci enotni, žal pa se je to proti koncu stoletja slabšalo in kmalu so se delili na dva tabora. To je seveda imelo usodne posledice tako v političnem kot v gospodarskem pogledu. Tudi posojilništvo se je razcepilo; skoraj v vseh krajih so imeli po dve posojilnici: ena je pripadala napredni, druga klerikalni strani. Seveda so bili takšnega razkola najbolj veseli nasprotniki slovenstva v strnjenih nemških vrstah.

¹⁶ Spominsko ploščo je hranil celjski muzej. Ob proslavi 120-letnice denarništva v Celju oktobra 1984 je Ljubljanska banka, Splošna banka Celje poskrbela, da se je sicer malo poškodovana spet vzdala, vendar ne v veži Narodnega doma, kjer je bila pred vojno, pač pa v predverju velike dvorane v prvem nadstropju.

Celjska afera

Težave s predpisano dvojezičnostjo smo že omenili. Najtežje je bilo glede tega na sodiščih. Slovenski poslanci so odločno zahtevali upoštevanje zagotovljenih pravic. Tako je M. Vošnjak na zasedanju državnega zbora 24. maja 1888 na Dunaju ostro napadel razmere v Celju. Bil je tudi pobudnik zahteve po ureditvi dvojezičnega šolstva. Začel je postopek za doseg dvojezičnih paralelk na celjski gimnaziji in pri tem naletel na strupen odpor nemških poslancev in tega dela Avstrije. Posebej je opozoril na nemogoče razmere na gimnaziji in na krivico, ki se godi slovenskim otrokom pri vzgoji v tujem in ne v maternem jeziku. Najprej je dosegel enotnost v taboru slovenskih poslancev, pozneje pa je za sodelovanje v šolskem vprašanju pridobil še Čehe. Po hudih parlamentarnih bojih so končno dosegli sklep o slovenskih paralelkah in nižjih razredih celjske gimnazije. V vsem avstrijskem cesarstvu je ta zmaga povzročila velik nemir. Časopisi so pisali o »celjski aferi« in nemški liberalni poslanci so tako hudo napadali Windischgraetzovo koalicijsko vlado, da je slednjič morala odstopiti. V samem Celju so Nemci sejali nemir med ljudmi in pospeševali razdor zaradi dvojezičnosti.

Verjetno je prav, da »celjsko afero« opišemo nekoliko podrobneje, tako kot jo je Ivan Lapajne v knjigi Slovenski posojilničar (Krško 1907); Slovito »celjsko vprašanje« je burilo duhove v Avstriji, pa tudi zunaj nje. Zaradi nenehnih zahtev slovenskih poslancev na čelu z Mihaelom Vošnjakom je državni zbor na Dunaju večkrat razpravljaval o dvojezičnosti na gimnazijah v Ptuj, Mariboru in Celju. M. Vošnjak je zahteval slovenske paralelke v Mariboru in Celju. Posebno celjski Nemci so žolčno nasprotovali šolanju v slovenskem jeziku; z njimi je utemeljeval svoje odklonilno stališče takratni ministrski predsednik Taaffe na nekem sprejemu slovenskih državnoborskih poslancev na Dunaju. Zaradi vztrajnosti predlagateljev pa je končno moral popustiti in obljubil je najprej slovenske paralelke v Mariboru, pozneje pa tudi v Celju. Medtem je njegova vlada padla in nasledil ga je Windischgraetz. Njegova vlada je 19. junija 1895 sprejela v proračunu tudi postavke za celjsko gimnazijo. Že po dveh dneh je morala vlada odstopiti zaradi hrupa, ki so ga zagnali Nemci po monarhiji.

Sledila ji je uradniška vlada, ki ji je predsedoval Kilmannsegg; ta je 11. julija 1895 s 173 glasovi za in 143 proti izglasovala sredstva za celjske paralelke. Celje je zaradi slovite gonje proti dvojezičnosti postalo znano po vsem nemško govorečem svetu. Celo takratni zgodovinar prof. Gumpłowics navaja v svojem delu Avstrijska državna zgodovina celjski primer kot značilen dogodek v boju za narodnostne pravice.

Seveda so naši poslanci bili trd boj tudi v deželnem zboru v Gradcu. Iz zapisnikov, ki jih je oskrbel Dušan Omahen v svojem obsežnem delu o Mihaelu

Vošnjaku, je razvidno, kako si je skupina slovenskih poslancev na čelu z Vošnjakom prizadevala v deželnem zboru doseči boljšo zaščito kmeta pred škodo, povzročeno zaradi lovcev in divjadi. Šlo je za razredni boj, saj je bil poudarek na slabem odnosu nekdanje gosposke do kmetov. Nasprotovali so nesorazmerno visokim davščinam, ki jih je moral kmet plačevati ne glede na letino in okoliščine, ki so lahko nanjo vplivale. Leta 1895 je bila vrsta poslanskih vprašanj in ugovorov na ta vprašanja.

Nedvomno je še posebno velika zasluga Mihaela Vošnjaka za zgotnitev železniškega omrežja pri nas. Kot železniški strokovnjak je deloval v odgovornih odborih deželne in državne zbornice. Imel je trdna stališča, ki jih je nenehno zagovarjal. Tako je končno dosegel gradnjo železniške proge iz Celja v Šoštanj, zelo vplivno je deloval pri načrtovanju rogaške proge, ki so jo pozneje podaljšali do Zagreba. Zavzemal se je tudi za gradnjo proge iz Savinjske doline v Ljubljansko

Velecenjeni gospod!

Vabite se vljudno na shod štajerskih zaupnih mož, ki se bode vršil dne 10. aprila t. l. popoldne ob 2. uri v veliki dvorani „Narodnega doma“ v Celju.

Namen shodu je dokumentirati stališče Slovencev na Štajerskem glede celjske gimnazije z ozirom na sproženi kompromisni predlog.

Oziraje se na velikansko važnost predmeta, pričakujemo zanesljivo, da se udeležite.

Rodoljubnim pozdravom

Dr. Ivan Dečko s. r.

Dr. Jos. Sernek s. r.

V Celju, 5. aprila 1902.

Vabilo za shod leta 1902

kotlino, ki naj bi potekala pod Savinjsko-Kamniškimi Alpami. Do gradnje ni prišlo, ker je izbruhnila prva svetovna vojna.

Ohranjen je zapisnik zasedanja deželnega zbora v Gradcu, ko je Mihael Vošnjak zelo ostro napadel zatiranje Slovencev, zaradi česar mu je predsednik zbora vzel besedo. V ostrem spopadu je nato Vošnjak poudaril, da je prav deželni zbor mesto za dogovarjanje o razmerah na Štajerskem in je vztrajal pri besedi, seveda ob podpori ostalih slovenskih poslancev. Nemški poslanci pa so na dokazovanja o neenakopravnosti Slovencev v monarhiji Habsburžanov strupeno odgovorili.

Celje je imelo številne ugledne slovenske voditelje in politike, ki so odločno stali na braniku naše narodne omike. Med njimi je bil gotovo Mihael Vošnjak med najpomembnejšimi. Spominu nanj so se celjski bančni delavci leta 1975 oddolžili s spominsko ploščo na njegovi hiši v Stanetovi ulici 13. Tu je namreč delal in živel vse do leta 1896, ko je moral iz zdravstvenih razlogov poiskati nov dom v Gorici.

Poslovna načela prvih slovenskih narodnih hranilnic

Prepričevanje, da bi tudi pri nas pričeli z narodnimi denarnimi zavodi, je naletelo na mnoge ovire v slovenskih narodnih krogih. Trdili so, da naš človek nima denarja, da bi ga dajal v zavode, imeli pa so še druge pomisleke. S članki v Slovenskem narodu leta 1872 je dr. Josip Vošnjak želel ponovno osveščati Slovence. Pozival je rojake k ustanavljanju lastnih denarnih zavodov. Nazorno je opisoval delovanje zadrug na Češkem ter dokazoval gospodarske prednosti takšnih zavodov. Žal so ostala prizadevanja brez večjega odmeva, ne nazadnje tudi zaradi malodušja, ki ni dovoljevalo pogumnih pogledov v prihodnost. Značilno za Vošnjakovo odločnost je dejstvo, da ni odnehal. Bil je prepričan v možnost združevanja lastnih sredstev za potrebe narodnega gospodarstva. Maloštevilnost Slovencev ne more biti vzrok za zavračanje narodnih denarnih zavodov, je menil. Njegov odločni glas je seveda povzročil v nasprotnih krogih negotovanje. Tuji lastniki kapitala pa so si ob neodločnosti slovenskega izobraženstva meli roke.¹⁷

Razumljivo je, da so v vrstah »nemškutarske vladajoče stranke« (besede dr. J. Vošnjaka) bile sile, ki so razvoj slovenske gospodarske neodvisnosti na vse načine ovirale. Tako jim je bila že sama misel na slovenske denarne zavode trn v peti. Z denarjem iz tujih virov so omogočali načrtno raznarodovanje in dokler je bil delavec tako poceni, je seveda strmo rastel njihov dobiček. Slovanska ljudstva so po njihovem mnenju bila le sredstva za dosego njihovih gospodarskih in političnih ciljev. Posebno izpostavljena je bila glede tega Spodnja Stajerska. Brezigar ugotavlja med drugim: »Ako smo hoteli na svoji zemlji zgraditi kako industrijsko podjetje, smo morali vprašati na Dunaj za finančno dovoljenje. Dunajski kartelni mogotci so še celo obstoječim podjetjem diktirali, ter jih imeli popolnoma pod kontrolo.« Brezigarjev zapis omenja obdobje okoli leta 1910; odveč je ugibati, kakšno je bilo to razmerje desetletja nazaj. Spet po Brezigarju: »Žal je nemška gospodarska politika zanemarjala zemljo (deželo) in si je raje s političnim in socialnim prvenstvom izbojevala v slovanskih deželah gospodarske tribute.«¹⁸

¹⁷ Med Slovenci je še odmeval propad Prve občne zavarovalne banke v Sloveniji, ki so jo v Celju ustanovili leta 1871 in je po nekaj letih prenehala poslovati. T. Hočevar piše v sestavku Slovensko poslovno bančništvo kot inovacijski dejavnik (Zgodovina denarstva in bančništva na Slovenskem, Ljubljana 1987, str. 64), da je ta banka poslovala po vsej takratni monarhiji (Avstro-Ogrski). Po letu 1873 so nastopile krizne razmere, ki so delno vplivale na poslovanje, hkrati pa je glavno krivdo za neuspeh — tako Hočevar — pripisati neizkušenosti osebja in vodstvenega kadra. Delničarji so utrpeli velike izgube, zato je tudi razumljivo, da so ljudje z nezaupanjem prisluhnili pobudam za ustanavljanje narodnih denarnih zavodov.

¹⁸ Kako je bilo naše gospodarstvo odvisno od volje osrednjih dejavnikov v stari Avstriji, piše dr. Milko Brezigar v svojem članku Osnutek slovenskega narodnega gospodarstva (Omladina 1918, str. 13 in 14).

podlagi teh pravil, toževati v imenu društva in tožbe nadaljevati proti vsakteremu udu, razprave določevati, prisego nalagati, prisego vračevati, sam prisegati, sodnijske odloke prijemati in se posluževati proti njemu vsakršnih sredstev, vse to s pripomočjo društvenega pravdoznanca.

Vsa pisma, s katerimi se kaka zaveza ali odgovornost nalaga društvu, morajo podpisati skupno en odbornik, denarničar in preglednik, liste pa, s katerimi se poterjuje, da so se sprejeli denarji, morata podpisati vsaj denarničar in preglednik.

Podpredsednik ima vse pravice predsednika, kedar je ta zadržan ali svoje pravice njemu izroči.

§. 9. Denarničar prejema vloge in doneske v denarji ali zaupnem papirji in je hrani, ter varuje pred ognjem in tatvino. Predsednik in preglednik vse to pregledujeta in vsi trije imajo ključe k denarnici.

Denarničar prejema vse denarje in sploh vse reči v imenu društva in prejemo poterjuje skupno s preglednikom. Izplačuje pa po pravilih ali sklepih odborovih.

Denarničar nadzoruje s predsednikom in preglednikom društveno denarnico, ima z njima pravico, da imajo skupno ključe. Denarničar in preglednik vodita knjige, zapisujeta dohodke in stroške in denarničar podaja odboru v sejah mesečni pregled zaostalih plačil.

Denarničar podaja vsako leto račun o prejemkih in izdavih in mu dodava vse potrebne in redno potrjene priloge.

§. 10. Da se pregleda in pretresuje odboru predloženi račun, izvoli se posebni odsek. Če odbor račun odobri, potem ga pusti v društvenem stanovanšču vsaj osem dni pred obnim zborom okrajnega zastopa vsakemu udu v pregled. Če račun ni prav, odloči odbor, kaj je storiti.

§. 11. Preglednik nadzoruje vse prejeme in izdavke, pazi, da so vsi v redu in podpisuje skupno z denarničarjem vsa pisma o prejemkih in izdavih društvenih, skupno pregleduje in zapira društveno denarnico.

§. 12. Tajnik zapisuje vse vloge v posebno knjigo, piše zapisnike v odborovih sejah, in opravlja sploh pisanje po povelji predsednika ali podpredsednika.

§. 13. Če bi bil kateri izmed teh opravnikov zadržan, postavi odbor drugega odbornika na njegovo mesto z enako odgovornostjo.

Ali denarničar in preglednik položita varščino (kavcijo) in koliko, odločuje po predlogu odborovem okrajni zastop.

Udje društva, njih pravice in dolžnosti.

§. 14. Udje društva so:

- 1) Ustanovniki, ki društvu 50 gold. na 2 leti brez obresti posodijo, ali enkrat za vselej 5 gold. društvu darujejo.
- 2) Društveniki, kateri se zavežejo, doneske plačevati, kakor je v teh pravilih določeno.
- 3) Podpiralniki, ki denarje v društveno denarnico na obresti vlagajo.

Del pravil, ki jih je sestavil dr. Jože Vošnjak in jih objavil v koledarju Mohorjeve družbe leta 1871 (za leto 1872)

V času prizadevanj dr. Josipa Vošnjaka za slovenske narodne denarne zavode so drugod po Evropi že imeli dobre in uspešne hranilnice oziroma posojilnice. Delovale so po načelih »očeta hranilnic«¹ Raiffeisna oziroma Schulze-Delitzscha. Seveda je bila tudi pri nas kar dovolj gosta mreža nemških denarnih zavodov. Na nekdanjem avstrijskem ozemlju so prve hranilnice nastale na temelju zakona iz leta 1844, pozneje je to urejal zakon iz leta 1873 in končno iz leta 1889. Bistvo načel v posojilnicah Raiffeisen se je prilagajalo dejstvu, da je šlo za manjše in kmečke zavode, ki so bili v vsaki vasi in fari (vsaj takšen načrt so imeli). Vodili so jih kmetje sami in brezplačno. Deležev niso poznali, zbirali pa so hranilne vloge in iz teh sredstev dajali posojila. Dobiček je ostajal posojilnici. Pri posojilnicah po načelih Schulze-Delitzscha pa je bila v ospredju vzajemnost. Zavodi naj bi služili vsem stanovom in ne le kmečkemu. Glede poročstva niso bili dosledni: bilo je ali omejeno ali neomejeno. Uvedli so deleže, ki so jih obrestovali. Čehi so imeli še pred Nemci tako imenovane žitne posojilnice. Šlo je za zaloge žita, ki so ga posojali ob suši in slabih letinah, bile pa so last kmetov v vasi.

Pravila za poslovanje posojilnice, ki jih je verjetno sestavil dr. Josip Vošnjak, so vsebinsko prilagojena razmeram pri nas. V Koledarčku družbe svetega Mohorja za leto 1872 jih je tudi objavil kot primer, zraven pa napisal dokaj zanimiv komentar. Šlo je za pravila Okrajne posojilnice v Šmarju pri Jelšah. Sestavek je objavljen pod naslovom Posojilnice na pomoč kmečkemu ljudstvu.

Uvodoma opisuje dr. Josip Vošnjak težke razmere, v katerih živi slovenski kmet. Zelo poljudno je opisal izkušnje na Češkem in potrebo po obračanju denarja v nekem določenem krogu. Velik pomen pripisuje društvom, tudi našim, saj ta »podučujejo o raznih vrednostih, posebno pa političnih in narodnih stvarih«. Dalje poudarja, da je treba ustanavljati takšna društva, ki ljudstvu tudi gmotno pomagajo. Češko ljudstvo si je tako pomagalo samo, brez kakršne koli tuje pomoči! Tam so od leta 1858 dalje ustanovili v domala vsakem okraju kmečko posojilnico. Ti zavodi so začeli z majhnimi denarji. Skupina poštenih mož se odloči in ustanovi posojilnico — tako bi moralo biti tudi pri nas. Vsak član plača vpisnino, ki ni visoka, drugi del vsote pa plačuje v obrokih, dokler ne vplača skupno 20 goldinarjev (v bistvu gre torej za delež).

Pravila Okrajne posojilnice v Šmarju pri Jelšah iz leta 1871 so narejena po češkem vzorcu poslovanja. Ko navajajo »ude«, ločijo: ustanovnike, ki posodijo posojilnici 50 goldinarjev na dobo dveh let brezobrestno ali pa darujejo 5 goldinarjev, zato so lahko voljeni v odbor posojilnice; »društveniki«² so dejansko varčevalci s svojimi hranilnimi vlogami, zato imajo tudi pravico do posojila; »podpiralniki«³ imajo le pravico dobivati obresti na vložen denar. Posojilnice so radi imenovali tudi društvo, kar bi lahko pomenilo družbo, poslovali pa so na zadružnih temeljih.

Okrajni zastop Šmarje je kot jamstvo ponudil 6.000 goldinarjev, za začetek poslovanja pa je zagotovil 1.000 goldinarjev, vse kot brezobrestno posojilo. Za-

nimivo za tiste čase je v pravilih določilo, ki velevali v posojilnici slovensko poslovanje oziroma uporabo slovenskega jezika.

Ko dr. Josip Vošnjak komentira pravila, opozarja, da so lahko tam, kjer je okrajni zastop nemški, ustanovitelji tudi ljudje sami. Na Štajerskem so sicer ti odbori, drugod jih še ni. Skupina ljudi postavi pripravljalni odbor, ki opravi vse potrebno, da se izvede registracija posojilnice, lahko pa to opravijo tudi trgi, mesta in narodni odbori, meni dr. Josip Vošnjak.

Ob koncu obravnave pravil bi kazalo še omeniti pravico udov posojilnice. Ustanovniki imajo pravico glasovanja na občnih zborih, kandidirati za odbornike in dajati predloge. Društveniki lahko po treh mesecih članstva pridobijo glasovalno oziroma predlagalno pravico, dobivajo posojila in so solastniki premoženja posojilnice.

Obravnavana pravila je cesarsko namestništvo v Gradcu odklonilo, saj je zahtevalo neomejeno poročstvo Okrajnega zastopa Šmarje. Nekateri dodatne manjše pripombe so zavrle ustanovitev posojilnice v Šmarju pri Jelšah. Seveda je bilo posredi načrtno zaviranje ustanavljanja slovenskih denarnih zavodov.

Pravila potrjujejo odstopanje od načel Raiffeisna in Schulze-Delitzscha in so v bistvu povezovanje enega in drugega. Pozneje, ko je Mihael Vošnjak priredil pravila za tako imenovane »vošnjakovke«, pa so prišli še bolj do izraza različni deleži, kar je tudi bil namen. S tem so nudila večjo možnost vključevanja ljudi vseh gmotnih stanj.

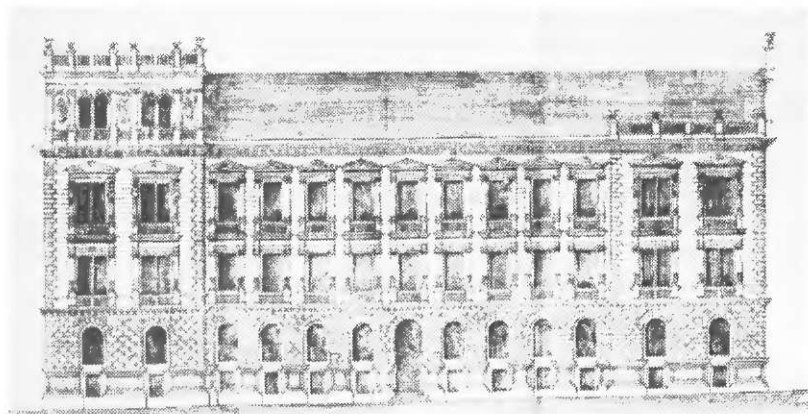
Prve pobude za Celjsko mesto hranilnico

Gospodarske razmere in želja po hitrejšem razvoju mesta Celja so vzrok prve spodbude za ustanovitev lastnega denarnega zavoda občine Celje. Na seji občinskega sveta mestne občine Celje leta 1847 je odvetnik dr. F. Foregger opozoril na potrebo po sodobnem urejanju denarnih zadev v Celju. Takrat v mestu ob Savinji še niso imeli denarnega zavoda. Predlagal je občinskemu svetu, da se zavzame za ustanovitev občinske hranilnice, ki bi s svojimi sredstvi pomagala mestu in njegovim prebivalcem. Razprava pa ni povzročila posebnega navdušenja, kar je morda pripisati času in nerazgledanosti navzočih.

Mesto Celje je takrat predstavljalo močno oporišče nemštva. Z zakonom iz leta 1867 je postalo mesto s posebnimi pravicami, se pravi z lastnim statutom in magistratom. Področje dejavnosti občine se je razširilo tudi na nekatere dotlej državne pristojnosti. Tudi v upravnem pogledu se je marsikaj spremenilo. Občina ni bila več podrejena okrožju, temveč neposredno deželi in njenim oblastem. S tem je seveda tudi pridobila drugačen volilni red in zmanjšanje mestnega ozemlja, kar z drugimi besedami pomeni, da je bilo njeno območje le središče mesta. S tem je bila izločena slovenska okolica, kar je pomenilo za utrjevanje nemštva v tem mestu viden napredek. Knjiga, ki jo je mestna občina Celje izdala ob 25-letnici samostojne mestne občine (Cilli 1867—1892 — Fünfundzwanzig Jahre Selbständigen Gemeindewesens, Celje 1892), poveljuje pridobitev občinskih pravic na omenjeni način. Temu dejstvu pripisujejo tudi nagel porast prebivalstva in navajajo, da je Celje štel leta 1869 samo 4.224 prebivalcev, leta 1890 pa je to število naraslo že na 6.264. Posebno očitna je trditev, da je s tem bila dana podlaga za razvoj krajevnega patriotizma, ki se tako krepko razvija. V takih razmerah so seveda celjski Nemci želeli imeti tudi svoj denarni zavod.

Šele leta 1862 je pred občinskim svetom svetnik Jožef Rak ponovno sprožil vprašanje hranilnice v Celju. Predlagal je, da bi zavod posloval po načelih mari-borske hranilnice. Svetu je prikazal velike prednosti lastnega denarnega zavoda za občinsko gospodarstvo in seveda tudi za prebivalstvo. Občinski svet je tedaj le sklenil ustanoviti hranilnico. Jamstvo za njeno poslovanje so prevzeli v občini tako, da so za to ponudili svojo nepremičnino — mestno hišo (rotovž). Določili so tudi skupino, ki naj pripravi pravila hranilnice, hkrati pa so se dogovorili, da naj bi se imenovala Hranilnica mestne občine Celje (Sparkasse der Gemeinde Cilli).

V naslednjih dveh letih je oblast potrdila dopolnjena hranilniška pravila, zato je občinski svet na izredni seji 23. septembra 1864 imenoval prvi upravni odbor novo ustanovljenega denarnega zavoda. Vodil ga je dr. Avgust Schurbi, v ravnateljstvo pa so bili izvoljeni: Friedrich Mathes, Johann Tappeiner, Franc



Načrt za levo krilo stavbe Celjske mestne hranilnice

Kapus, dr. Štefan Kočevar, Josip Wokaun, dr. Hiegersberger, dr. Avgust Schurbi in Karl Hartinger. Predsedoval je Friedrich Matches.

Morda kaže posebno poudariti dejstvo, da najdemo med člani upravnega odbora in ravnateljstva tudi znane slovenske rodoljube, kot so Franc Kapus, Jože Pečnak, dr. Štefan Kočevar in opat Matija Vodušek. To potrjuje složne začetke napredka v Celju, ne glede na narodnostno pripadnost. Žal pa že tri leta kasneje med člani organov upravljanja hranilnice ni več Slovencev.

Ustanovitev hranilnice pomeni začetek urejanja razmer na področju denarništva v Celju. Na Slovenskem so takrat že poslovale Kranjska hranilnica v Ljubljani (1820) in Hranilnica v Gorici (1831), v Celovcu (1835) in v Mariboru (1862). Seveda so te hranilnice poslovale izključno na svojem sedežu in niso imele poslovnih enot drugje. V Celju je pričela poslovati Poštna hranilnica leta 1865, vendar le kot zavod za zbiranje hranilnih vlog.

Razvoj hranilnice mestne občine Celje bi lahko po letih kratko opisali takole:

Hranilnica je poslovala sprva le dvakrat na teden v prostorih mestne hiše, in sicer ob torkih in petkih. Redno zaposlenih še niso imeli.

Leto 1875

Tega leta že kupijo plinarno, ki je potem poslovala kot Mestna plinarna Celje.

Leta 1879

Spremenijo ime hranilnice, ki se poslej imenuje Celjska mestna hranilnica. Gmotno stanje hranilnice omogoči izdatno podporo gasilcem v mestu, mestni občini pa že darujejo 10.000 goldinarjev, kar je bilo takrat veliko denarja.

Leta 1883

Poslovali so uspešno, kar ponazorimo z naslednjim:

Leta 1870 so imeli 664.656 goldinarjev hranilnih vlog, leta 1872 so dosegli že prvi milijon goldinarjev, leta 1883 že dva milijona goldinarjev, leta 1889 3.008.680 goldinarjev in tik pred prvo svetovno vojno 11.502.094 goldinarjev hranilnih vlog.

Leta 1884

Posojila so dajali najprej na nepremičnine. Tega leta so ustanovili Kreditno društvo Celjske mestne hranilnice v Celju in se pri tem ravnali po poslovnih načelih podobnega društva v Gradcu. Tako so omogočili posojila širšemu krogu prebivalstva, kar je bilo pomembno predvsem za razvoj obrti. Na seji ravnateljstva 9. septembra se odločijo za gradnjo lastnega doma. Imenovali so petčlanski odbor, ki ga je vodil Carl Traun. Na seji gradbenega odbora 7. decembra se odločijo za nakup stavbnega zemljišča. Izmed petih ponudb so izbrali zemljišče, na katerem še danes stoji zgradba Celjske mestne hranilnice. Razpisali so tudi natečaj za najboljši načrt stavbe.

Leta 1885

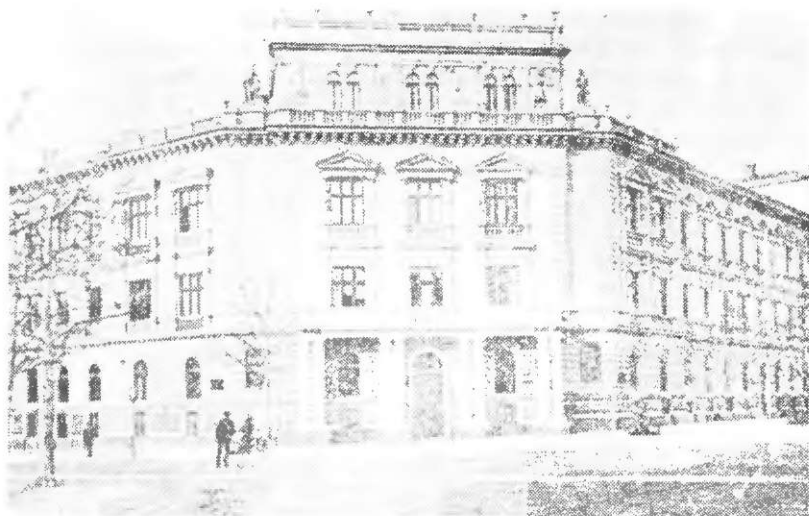
Prispeli so trije načrti za hranilnično stavbo. Na seji 27. marca se odločijo za predlog, ki ga je izdelal Hans Frauen iz Brucka na Muri, drugo nagrado pa je dobilo delo Wladimirja Walterja iz Celja. Kot gradbeni izvedenec je sodeloval profesor H. Pečnik iz Gradca. Na tej seji so sklenili ponuditi gradbena dela 14 gradbenim podjetjem; od teh je bil najugodnejši gradbeni mojster Josef Bullmann iz Gradca, ki je stavbo tudi zgradil.

Leta 1886

Celjska mestna hranilnica prevzame posle Avstro-ogrske banke in tako razširi svoje delovanje. Kot najzaslužnejšega za vzorno poslovanje omenjajo viri Carla Trauna in navajajo hranilnico kot eno od vzornih v državi. Hranilnično stavbo so pričeli graditi 23. marca in jo končali v slabih dvajsetih mesecih.

Leta 1887

30. novembra je nova hranilnična zgradba pripravljena za vselitev. Danes niso več na svojem mestu plastike, ki so nekoč krasile pročelje veličastne stavbe.



Načrt za pročelje veličastne stavbe Celjske mestne hranilnice

Ponazarjale so marljivost in varčnost, izdelal pa jih je — 2,5 metra visoke — dunajski kipar Hausleitner. Bile so nameščene nad glavnim vhodom ob robu strehe. Odstranjene so bile verjetno zaradi propadanja in s tem nevarnosti, da bi padle v globino. V pritličju so bili prostori za hranilnico in zelo lepa sejna soba, ki še danes služi svojemu namenu. V višjih nadstropjih je bilo skupaj 18 stanovanj, od katerih so bila posebno lepo opremljena tista v prvem nadstropju.

27. oktobra je Celje obiskal takratni avstrijski prestolonaslednik Rudolf Habsburški s soprogo. V reprezentančnih prostorih hranilnice je sprejemal predstavnike vojaških in deželnih stanov ter celjske meščane. 17. decembra so preselili hranilnico v novo zgradbo.

Leta 1889

Hranilnica kupi zemljišče za gradnjo poštnega poslopja v Celju.

V Celjski mestni hranilnici so delali že štirje redni uslužbenci, to je vodja, knjigovodja, pripravnik in uradni sluga. Tega leta je bila zaključena gradnja mestnega gledališča, ki ga je omogočila Celjska mestna hranilnica. Razen tega so z denarjem podpirali razna društva, šole, vrtce, muzejsko društvo in drugo.

Viri navajajo, da so hranilne vloge rastle hitreje kot potreba po posojilih, zato so obrestne mere znižali na 5 odstotkov. Do tega leta je hranilnica podprla celjsko občino skupaj s 451.624 kronami.

Zaradi vse hujšega raznarodovalnega pritiska postane hranilnica sredstvo za potujčevanje. Posojila pod zelo ugodnimi pogoji dobijo obrtniki, ki se izrečejo za Nemce, in tudi sicer podpira hranilnica dejavnost raznarodovalnih društev v mestu.

Večja obrt in porajanje industrije, ki je bila v rokah tujcev, povzroča socialno odvisnost naših ljudi, kar tujci s pridom izkoriščajo za razne pritiske.

Leta 1914

Do tega leta so dali iz hranilničnih sredstev občini Celje še 710.215 kron.

Leta 1918

Politični pritisk in nemškonacionalna usmerjenost vodstva Celjske mestne hranilnice sta privedli do hude izgube v obliki vojnega posojila v višini 6.420.150 kron.¹⁹

¹⁹ Vsi navedeni podatki so iz arhivskega gradiva, ki ga hranijo v Celjski mestni hranilnici.

Dr. Ivan Dečko in kreditna zadruga Lastni dom



Dr. Ivan Dečko, narodni voditelj in ustanovitelj prve delavske stavbne zadruge v Celju

Anton Schwab. Slovensko delavstvo se je saj do neke mere začelo vključevati v narodno gibanje.

Kmalu je dr. Dečko spoznal nevarnost za dodatno socialno izkoriščanje naših delavcev in ustanovil Lastni dom, kreditno in stavbno zadrugo v Gaberjah pri Celju. Svoj delež je zadruga imela sicer v takratnem Zadrugnem domu, kjer je delovala tudi Zadrugna zveza (sedaj hiša v Kocbekovi ulici 3).

Delavsko stavbno zadrugo Lastni dom je Dečko ustanovil 1. aprila 1901. Prvo načelstvo so sestavljali: dr. Ivan Dečko, Ivan Krančič, mestni kaplan, Franc Jošt, revizor Zveze slovenskih zadrug v Celju, Ivan Rebek, ključavničarski mojster, Ferdo Gologranc, stavbenik, Rudolf Libenski, črkostavec, Alojz Terček, vodja knjigovoznice v Zvezni tiskarni, in od leta 1902 dalje tudi Josip Kardinar, profesor verouka.

Zadruga je delovala na področju Celja in Maribora. Tako je poslovala do leta 1928, ko so jo spremenili v Kmetijsko posojilnico za Celje okolico; vodil jo je dr. Anton Božič. Leta 1933 so jo ukinili.

Porajajoča se industrija je v marsičem spremenila življenje naših ljudi. Ker pa je bila vsaj v Celju pretežno v rokah tujcev, se je kmalu pokazala kot sredstvo za raznarodovanje, deloma pa je tudi naraščajoče obrtništvo podobno vplivalo na naše ljudi. Ne le da so Nemci vpisovali ob štetjih svoje delavce kot Nemce: izsiljevali so jih tudi s stanovanji. Ni težko dojeti, da so prav v zadnjih letih prejšnjega stoletja mnoge kmetije obubožale: ljudje iz oddaljenih krajev so pogosto iskali delo v Celju, torej so morali imeti blizu tudi stanovanje. Delodajalci so lahko socialno in narodnostno izkoriščali nemoč naših ljudi.

Vsestransko prizadevni narodni delavec dr. Ivan Dečko je za osveščanje delavstva ustanovil leta 1895 Delavsko podporno društvo naprej, ki je imelo tudi svoj pevski zbor. Vodil ga je znani skladatelj, sicer zobozdravnik, dr.



Hranilna knjižica Kreditne in stavbne zadruge Lastni dom

Še danes stojijo manjše hiše, ki so bile zgrajene iz sredstev zadruge Lastni dom. Najdemo jih v predelu med Cinkarno in Emom in vzdolž Teharske ceste (od hišne številke 35 naprej). Ni treba poudarjati, da je bila pomoč v stanovanjskem vprašanju za mnoge delavce zelo pomembna. Vsekakor je bila zamisel dr. Ivana Dečka takrat na Štajerskem enkratna. Ob tem se postavlja vprašanje, kdo je bil dr. Ivan Dečko. Glede na svoje vsestranske zasluge v Celju bi verjetno zaslužil več pozornosti, kot je je deležen danes. Dr. Ivan Dečko se je rodil 9. avgusta 1859 v Središču. Že v mariborski gimnaziji se je izkazal kot odločen zagovornik narodne zamisli. Znani so njegovi članki v takratnem slovenskem časopisu. Ko je leta 1885 prišel v Celje, je najprej delal kot odvetniški pripravnik. Sicer pa je bil najožji sodelavec znanega narodnega voditelja dr. Josipa Sernca. Od leta 1891 naprej je delal kot samostojni odvetnik.

Poznavalci takratnih razmer v Celju opisujejo dr. Dečka kot neutrudnega buditelja ljudskih množic. Znano je njegovo prizadevanje za priseljevanje slovenskih obrtnikov v Celje, mnogim ogroženim kmetom je pravno pomagal, veliko je potoval po deželi in reševal težave neukih ljudi. Tako je znan njegov delež v boju za slovensko osnovno šolo v Trbovljah. Prizadevanja za razvoj in napredek pa so potekala seveda povsod v tem delu Štajerske, ne le v Celju in Trbovljah.

Ker je bil odličen časnika, so se njegovi sestavki pojavljali v raznih časopisih. Dal je pobudo za ustanovitev koroškega glasila Mir, ki ga je urejal Andrej Einspieler. Da bi seznanjal tudi Nemce o položaju Slovencev, je izdal časopis Südsteirische Post. Dr. Ivan Dečko ima izredne zasluge pri ustanavljanju slovenskih narodnih denarnih zavodov. Njegov delež pri ustanovitvi Južnoštajerske hranilnice v Celju je bil odločilnega pomena.

V boju za samostojno slovensko gimnazijo v Celju je bil v prvih vrstah. Ker na slovenski strani ni bilo popolne enotnosti, je sklical v Celju 10. aprila 1902 »shod štajerskih zaupnih mož«. Vabila je skupaj z dr. Serncem tudi podpisal. Zborovanje je bilo v Narodnem domu. Stališča celjskih narodnih veljakov niso

ustrezno podprli v Ljubljani in članek v Slovenskem narodu priporoča kompromisno rešitev, kar pa so v Celju odločno zavračali in zahtevali slovensko gimnazijo, ki jo je avstrijska vlada že zagotovila. Polemike so bile zelo ostre, kopja so se lomila tudi v slovenskem taboru. Ko je šlo pozneje za stavbni prostor, je klerikalno vodstvo na Štajerskem hudo napadlo dr. Dečka. Najprej je bilo določeno in odkupljeno zemljišče pri Maksimilijanovi cerkvi,²⁰ vendar pa občina Celje na to lokacijo gimnazije ni pristala. Da bi čim prej pričeli z gradnjo, je ponudil svoje zemljišče dr. Ivan Dečko v bližini svoje vile (ob sedanji Mariborski cesti). To so izkoristili nasprotniki in ga v Slovencu ostro napadli, češ da baranta z vlado v svojo korist. Zahtevali so njegovo politično smrt. To ga je tako močno prizadelo, da je zbolel in kmalu nato (leta 1908) umrl.

Vekoslav Spindler je v svojem zapisu Dr. Dečko in njegova doba (Maribor 1938) med drugim zapisal izjavo soproge pokojnega Dečka Adele takole: »Moj pokojni mož je tajno kupil prostor za gradnjo Narodnega doma v Celju. Če bi Nemci količkaj vedeli, bi gotovo nakup preprečili. Na isti način je kupil Narodni dom v Brežicah. Zadrugo Lastni dom je ustanovil v glavnem za delavstvo. S pičlimi sredstvi je vse nerazumljivo spretno uresničil (sfinanciral).«

Celjski Narodni list je ob smrti dr. Dečka 5. novembra 1908 zapisal: »Z dr. Ivanom Dečkom pokopljemo 30 let zgodovine slovenskega naroda na Štajerskem.«

²⁰ Cerkev sv. Maksimilijana stoji na stičišču Aškerčeve in Levstikove ulice ali med sedanjo avtobusno postajo in novo stavbo Elektra Celje. Takrat je bilo tam obsežno zemljišče, ki bi seveda bilo zelo primerno za gradnjo velikega šolskega poslopja s pripadajočim šolskim igriščem.

Celjska mestna hranilnica po prevratu leta 1918

Ko se je po zlomu Avstro-Ogrske uveljavila nova oblast, se razmere v hranilnici niso hitro spreminjale. Za to je bilo v glavnem krivo vodstvo, ki je vsemu navkljub ostalo nemško. Vodja uprave Patz je seveda počel vse kaj drugega kot skrbel za urejanje težkega stanja v zavodu. Vodstvo nasploh je celo pospeševalo odtok denarja preko meje takratne Države Slovencev, Hrvatov in Srbov in pozneje Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev. Številni Nemci so se selili v sosednjo Avstrijo, ker niso marali živeti v novi državi. To so bili hkrati ljudje, ki so imeli v hranilnici velika sredstva. Zavod je poleg tega tonil v brezupno stanje zaradi ogromnih vojnih posojil, ki so zajedala v osnovno premoženje hranilnice.

Ohranjene listine v Arhivu SRS v Ljubljani pričajo o izredno težkem položaju Celjske mestne hranilnice v Celju v letih 1918—1919. Ob tem kaže poudariti hvaležnost zadnjemu blagajniku hranilnice tik pred drugo svetovno vojno Cirilu Sadarju, ki je na svojo pobudo nekaj dni pred prihodom okupatorja shranil najvažnejše listine za vse obdobje med svetovnima vojnama v banovinskem arhivu v Ljubljani.²¹

Očitno je, da je deželna vlada v Ljubljani vse predolgo čakala z ukrepi za urejanje odnosov v nekaterih štajerskih denarnih zavodih. To lahko razberemo iz dopisa predsednika likvidacijske komisije Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev za Štajersko dr. Vekoslava Kukovca, ki je 5. decembra 1919 opozarjal na nemogoče razmere v denarnih zavodih: Celjska mestna hranilnica, Okrajna hranilnica v Ptuj in Okrajna hranilnica v Slovenj Gradcu. Deželni vladi je očitil, da kljub opozarjanju ni dotlejš ničesar storila, da bi poslovanje navedenih zavodov uredili v duhu časa.

Ker je treba razčistiti dogodke tistih dni v Celju, kaže bolj osvetliti prizadevanja dr. Vekoslava Kukovca. V že navedenem dopisu deželni vladi navaja, da je v hranilnici prišlo do »odločilne točke«, ko je bilo treba obvarovati vlagatelje (varčevalce) pred škodo zaradi prevelikega vojnega posojila, ki predstavlja hudo poslovno breme. Ravnateljstvu hranilnice je bilo postavljeno vprašanje glede tega, odgovor pa je bil »naravnost izzivajoč« (dobesedno povzeto iz navedenega pisma). Zato z odločitvijo ni mogoče več odlašati. Odgovor Celjske mestne hranilnice je povsem v duhu stališč stare Avstrije in govori o moralnem vodilu, hkrati pa daje likvidacijski komisiji »naravnost nedopustne lekcije«. Trdijo, da je naša država kot nasledstvena država stare Avstrije dolžna nositi bremena nekdanjih odločitev, torej tudi vojnih posojil hranilnice. Dr. Kukovec nadaljuje v pismu, da

²¹ Listine, ki služijo za vir naslednjih dejstev, so bile ob vpogledu v Arhivu SRS še v zavetjih, torej še nerazporejene, zato tudi ni mogoče navajati podrobnih podatkov o fasciklih in podobnem.

Deželna vlada za Slovenijo
(notranje zadeve)

V

L J U B L J A N I .

Ueber Veranlassung des Herrn okrajni glavar Dr.
Leopold Ž u š e k und des vladni komisar und nadzornik der Spar-
kasse, Herr finančni tajnik Avgust S e d l a r beehrt sich die
unterzeichnete Direktion in der Beilage zu überreichen :

- 1 Abschrift der Zuschrift des Herrn okrajni glavar Dr. Žužek
in Angelegenheit der Krieganleihe und die Ant-
wort darauf seitens der Direktion,
 - 1 Auszug aus der Verhandlungsschrift, der Direktions-Sitzung,
in welcher dieser Gegenstand behandelt worden ist,
 - 1 Abschrift des Schätzungsprotokolles über die Sparkassenhäuser.
- Aus diesen Schriftstücken ist die Absicht und die Begründung der Di-
rektion für den Verkauf der Häuser, für die gegenwärtig bei Acht Mil-
lionen Kronen erzielt werden könnten, klar ersichtlich.

Es wird nun die Bitte gestellt, die " Deželna vlada " möge
diese Angelegenheit als dringend behandeln und zum beabsichtigten
Verkauf die Zustimmung erteilen.

C e l j e , dne 26. novembra 1919.

D I R E K T I O N

der Sparkasse der Stadtgemeinde Cilli

Der Obmann :

dehnel.

Das Mitglied :



[Handwritten signature]

Vladni komisar in nadzornik

DEŽELNA VLADA ZA SLOVENIJO

Prejeto dne 23. okt. 1919

LJUBLJANA, dne 1. dec. 1919

14675

3 priloge. Priporočeno.

ravnateljstvo hranilnice predlaga za pokrivanje vojnih dolgov odprodajo nekaterih nepremičnin; gre za stanovanjsko hišo na vogalu sedanje Gubčeve in Cankarjeve ceste v Celju. Likvidacijska komisija podpira ta predlog, zahteva pa hkrati hitre ukrepe za sanacijo hranilnice, ki nikakor ni možna pod sedanjim vodstvom.

Po tem ostrem pismu so v Ljubljani vendarle sprevideli potrebo po odločnejših ukrepih zoper vodstvo Celjske mestne hranilnice. Deželna vlada ga je sklenila odstaviti in imenovati gerenta (od oblasti postavljenega načelnika). Za to nalogo je bil zadolžen finančni svetnik Avgust Sedlar, ki je 27. decembra 1919 sklical upravni odbor Celjske mestne hranilnice in mu prebral odločitev Deželne vlade Slovenije o uvedbi gerentske uprave. S tem je Avgust Sedlar prevzel vodstvo Celjske mestne hranilnice. Gerentski sosvet je vodil dr. Vekoslav Kukovec, ko pa je ta postal minister, je njegovo nalogo prevzel lekarnar mg. Vojko Arko. V sosvetu so sodelovali še: dr. Josip Kotnik, dr. Fran Krančič in Ivan Prekoršek. Njihovo delo je bilo uspešno, hranilnica je pod slovenskim vodstvom postopno pridobivala ugled in se poslovno utrjevala.

Morda je prav zaradi boljšega razumevanja tistih, sedaj že oddaljenih časov, treba prikazati odnos nemškega povojnega vodstva hranilnice do nove oblasti. Ko je bilo treba zaprositi deželno vlado v Ljubljani za soglasje k odprodaji stanovanjske hiše za pokritje vojnoposojilnega primanjkljaja, so pisali kar na poslovnem papirju nekdanje nemške hranilnice, seveda v nemškem jeziku, in uporabili staro nemško štampiljko z nemškim poimenovanjem mesta Celje — Cilli. Takšen dopis so odposlali 26. novembra 1919 v Ljubljano. V pismu navajajo soglasje dr. Leopolda Žužka in Avgusta Sedlarja. Bralec bo najboljše ugotovil neprimernost in nadutost vsebine, če posredujemo izvirnik s prevodom.

Prevod: »Hranilnica mestne občine Cilli, številka 2365. Deželna vlada za Slovenijo (notranje zadeve) v Ljubljani. Na predlog okrajnega glavarja dr. Leopolda Žužka in vladnega komisarja, finančnega tajnika Avgusta Sedlarja si dovoljuje podpisana direkcija v prilogi dostaviti: Prepis dopisa gospoda okrajnega glavarja dr. Žužka v zadevi vojnega posojila in odgovor naše direkcije. Izvleček zapisnika seje direkcije, na kateri se je predmet obravnaval in prepis cenilnega zapisnika o cinitvi hranilničnih hiš. Iz navedenih dopisov je upravičena namera direkcije glede prodaje hiš v sedanji vrednosti 8 milijonov kron. Prosi se, da Deželna vlada hitro ukrepa in odobri nameravano odprodajo. Celje, dne 26. novembra 1919. Direkcija Hranilnice mestne občine Cilli (podpisa sta nečitljiva).« Dopis je parafiral tudi Avgust Sedlar.

Če torej skrbno preberemo dopis, kaj lahko ugotovimo, da je takratno vodstvo imelo hranilnico za nemško in je zato tudi uporabljalo poslovni papir s starim nazivom hranilnice in tudi žig iz stare Avstrije. Ob tem je na prav značilen način stavilo med narekovaje slovenske nazive naših oblastvenih organov.

Če je že bil odstavljen nemški upravni odbor in z njim tudi ravnateljstvo (direkcija), pa se to ni zgodilo z nadzornim odborom. Tako vsaj lahko domnevamo, saj je najti odločbo Ministrstva za trgovino in industrijo, oddelek v Ljubljani, ki je 5. marca 1920 odstavilo nadzorni odbor z utemeljitvijo, češ da ni opravljal svojih nalog v smislu dobrega gospodarja.

Tako je dejansko postalo celotno vodstvo Celjske mestne hranilnice popolnoma slovensko šele v prvih mesecih leta 1920.

Tudi uradništvo je postopno postajalo slovensko. Ugotoviti je mogoče, da so leta 1920 odstavili nemškega vodja Patza in na njegovo mesto imenovali Mihaela Korošca. V zavod so sprejeli Marijo Jurman, Saša Gregorina in nato še Cirila Sadarja (1925). Ostala pa sta še dva nemška uradnika, in sicer zakonca Sucher.

Leta 1922

Gerentstvo pokrije izgubo, ki je izvirala iz naložb hranilnice v nekdanjih avstrijskih bankah, in to v višini 464.316 kron.

Razmere v hranilnici so se toliko uredile, da je gerent mg. Vojko Arko predlagal mestnemu svetu Celja izvolitev prvega upravnega odbora in s tem ukinitvev od države postavljenega vodstva. 13. maja posreduje občinskemu vodstvu predlog kandidatne liste, ki je vsebovala 36 imen, voljenih pa je moralo biti po pravilih hranilnice 18 članov upravnega odbora.

Prve ovire so se pokazale v samem občinskem svetu, ki je bil sestavljen iz pripadnikov Socialistične stranke Jugoslavije, Jugoslovanske demokratske stranke, Slovenske ljudske stranke in Narodno socialistične stranke. Zahteva Slovenske ljudske stranke je bila, da je njenih članov v upravnem odboru 10, socialisti želijo iz svojih vrst 12 kandidatov, medtem ko so predstavniki jugoslovanske demokratske stranke opozarjali na večjo potrebo po poznavanju gospodarskih razmer, ne pa na politično pripadnost; tudi socialnemu izvoru odbornikov hranilnice bi morali posvetiti pozornost, so menili nekateri. Vendar so končno pristali na gerentov predlog, ki je zaradi večjega števila kandidatov ponujal dovolj možnosti izbire. Dejstvo, da so politične stranke v samem občinskem svetu zahtevale enako sestavo upravnega odbora hranilnice, kot je bila v občinskem svetu, kaže na hude strankarske razprtije. Pa še nekaj lahko sklepamo iz težav pri sestavi prvega slovenskega upravnega odbora hranilnice: občina je kot ustanoviteljica imela vse pravice vplivanja na delovanje tega denarnega zavoda. Kaj lahko si ob hitrih spremembah političnih razmer na občini predstavljamo usodne posledice v poslovanju hranilnice, ki je zaradi takšnih okoliščin marsikdaj zašla v škripce. Poudariti velja opozorilo takratnega gerenta Arka občinskemu svetu, v katerem izrecno poudarja, da gre pri izbiri članov upravnega odbora bolj za politično pripadnost kot za odločitve o gospodarskih sposobnostih predlaganih oseb. Dalje

navaja Arko, da denarni zavod nikakor ne sme postati področje »političnih diferenc«.

13. julija so torej izvolili upravni odbor hranilnice v tej sestavi: Vojko Arko, lekarnar, Ivan Bizjak, krojač, Joško Bizjak, nadučitelj, dr. Anton Božič, odvetnik (predsednik), Karol Felicijan, železniški poduradnik, Drago Gobec, podjetnik, Karol Goričar, trgovec (podpredsednik), dr. Juro Hrašovec, odvetnik in župan, dr. Ernest Kalan, odvetnik, Franjo Koren, pekovski mojster, dr. Franc Krančič, sodni svetnik, Janko Lesničar, ravnatelj Zadrugne zveze, Franjo Pavlinič, železniški uradnik, dr. Franc Steinfelser, zdravnik, Franc Strupi, trgovec, Viktor Šmigovec, zasebni uradnik, in Drago Žabkar, podžupan.

Ker je dr. Franc Krančič odklonil članstvo v upravnem odboru Celjske mestne hranilnice, so na njegovo mesto izvolili Silvestra Fohna, upokojenca ravnatelja zemljiške knjige.

Upravni odbor je na seji 13. julija, torej istega dne, ko je bil imenovan, izvolil ravnateljstvo: Vojko Arko (predsednik), Ivan Bizjak, dr. Anton Božič, dr. Jure Hrašovec, dr. Ernest Kalan, Franjo Koren, Franjo Pavlinič, Rudolf Stermecki in Drago Žabkar (podpredsednik). Vodja Celjske mestne hranilnice je bil Mihael Korošec, vladni nadzornik pa dr. Leopold Žužek. Morda kaže poudariti, da so bili vsi člani vodstva hranilnice izvoljeni na »častne funkcije«.

Leta 1926

Velik poslovni neuspeh je povzročila naložba v višini 3.795.599 din pri Slavenski banki v Zagrebu, ki je tega leta morala v stečaj.

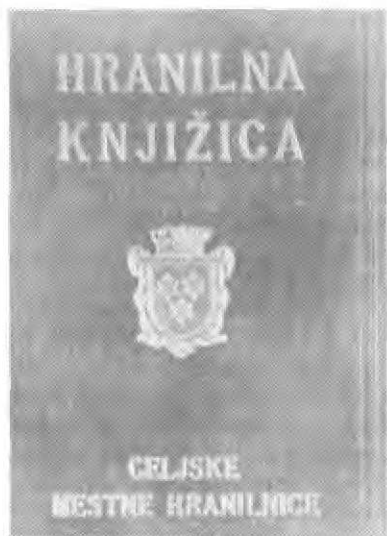
Leta 1927

V tem obdobju je vodil upravni odbor dr. Anton Božič. Iz zapisnika seje z dne 15. aprila je razvidno, da so imenovali Cirila Sadarja za blagajnika, ker je bilo to mesto prosto, zaradi zmanjšanja obsega poslovanja pa niso želeli zaposliti dodatnih uslužbencev. Hkrati je razvidno, da so zvišali plače temle uslužbencem: Korošču (vodju), Sadarju, E. Sucherju in J. Sucher, Jurmanu, Gregorinu in hišniku Hrapotu. Za vodja so določili 4.500 din, za ostale pa med 1.600 in 2.500 din, kar je bilo za tiste čase dobro plačilo.

Tega leta spet nastopijo poslovne težave. Mariborski veliki župan imenuje gerentstvo in razpusti upravni odbor. Gerent postane mg. Andro Posavec, lekarnar v Celju, ki s sosvetom posled upravlja hranilnico.

Leta 1928

22. maja celjski sreski poglavar obvesti občinski svet, da je mariborski veliki župan po nalogu Ministrstva za trgovino in industrijo ukinil gerentstvo in zato predlaga izvolitev upravnega odbora in novega ravnateljstva hranilnice. 29. maja izvoli občinski svet na svoji seji upravni odbor v sestavi: Štefan Borlak, Ivan Bračko, Franjo Burger, dr. Alojz Goričan, Karol Goričar, Miloš Hohnjec, Valen-



Hranilna knjižica Celjske mestne hranilnice leta 1932



Anton Fazarinc, dolgoletni član upravnega odbora Celjske mestne hranilnice, nekaj časa tudi njen gerent

tin Komavli, dr. Anton Kunst, Karol Loibner, Ivan Možina, Franjo Mravljak, Andro Posavec, Franjo Dolžan, Franjo Rebeuschegg, dr. Ernest Kalan, dr. Alojz Voršič, dr. Fric Zanger in Josip Žumer.

Leta 1930

10. novembra 1930 odredi Dravska banovina gerenta in sosvet, kar pomeni, da so bile spet poslovne težave. Takšno stanje je trajalo skoraj dve leti.

Za gerenta so imenovali dr. Ernesta Kalana, v sosvetu pa so bili: dr. Anton Božič, dr. Alojz Goričan, Karol Goričar, Ivan Bizjak, dr. Jure Hrašovec, Ivan Prekoršek, dr. Franc Steinfelser in Viktor Šmigovec.

Leta 1932

Gospodarska kriza, ki je neusmiljeno zajemala svet, se je opazno širila tudi pri nas. Naval na dvigovanje hranilnih vlog je bil vsakdanji pojav. K temu je pripomogla tudi kmečka zaščita, ki je še povečala paniko. Od vseh celjskih denarnih zavodov je bila najbolj ogrožena mestna hranilnica, kar je posledica strankarskih bojev. Tako je denimo Celjska posojilnica množično odkupovala vloge mestne hranilnice po okrnjeni vrednosti in jih nato vnovčevala v polnem znesku. To početje je utrdilo prepričanje, da je hranilnica v nevarnosti. Žal so se slovenske hranilnice med seboj na ta način poslovno slabile, medtem pa se je nemško Hra-

nilno in posojilno društvo (Spar- und Vorschussverein) v Celju gmotno zelo okrepilo.

Gerentstvo je trajalo do 14. oktobra, ko je mestni svet izvolil nov upravni odbor hranilnice, ki ga je špet vodil mg. Vojko Arko, v njem pa so bili še: Joško Bizjak, šolski upravitelj, Štefan Borlak, lesni trgovec, Franjo Burger, notar, dr. Ernest Kalan, odvetnik, Franc Dobovičnik, trgovec, dr. Alojz Goričan, odvetnik, Franc Koschier, kovaški mojster, Josip Kramar, drogerist, Anton Lečnik, urar, Franc Leskovšek, trgovec, Karol Loibner, trgovec, Franjo Mravljak, profesor, Ivan Prekoršek, upravnik bolnišnice, Franjo Rebeuschegg, hotelir, dr. Franc Steinfelser, zdravnik, Franjo Voglar, šolski upravitelj, in Josip Žumer, hotelir.

Leta 1935

Iz zapisnika seje upravnega odbora dne 9. avgusta je razvidno, da so takrat sklepali o potrditvi zaključnega računa za leto 1934. Ugotovili so med drugim tudi visoke tožbene stroške (40.341 din), ki so posledica nelikvidnega stanja hranilnice oziroma tožb za izplačilo hranilnih vlog, in nejevoljo članov upravnega odbora zaradi odnosa nekaterih zavodov do hranilnice. Tako bi že del vloge Celjske mestne hranilnice pri Hranilnici Dravske banovine zagotovil likvidnost in mučne tožbe bi odpadle. Banska uprava je zahtevala soglasje v primeru, ko gre za tožbe med zavodi zaradi izplačila njihovih naložb (vlog); tako je bilo praktično nemogoče tožiti Hranilnico Dravske banovine za izplačilo denarja, ki je last Mestne hranilnice v Celju. Denar ima mestna hranilnica tudi v Mariborski hranilnici. Ta je na zahtevo po sredstvih s tega računa sprostila od 800.000 din, kolikor je znašala vloga, le borih 33.518 din. Zaradi zapore vlog je bilo stanje likvidnosti v mestni hranilnici kritično že od leta 1932, od takrat pa si prizadevajo dobiti vloženi denar nazaj, vendar zaman! Tudi obljuba bana dr. Marušiča, da bo glede tega posredoval pri ravnateljstvu Hranilnice Dravske banovine, je ostala le na papirju. Tako ugotavlja upravni odbor načrtno zaviranje dela Celjske mestne hranilnice, kar pa je tudi oblika politične igre med strankami. Takšen neenakopravni položaj onemogoča redno in uspešno delo hranilnice. Sklenili so, da bodo zaprosili Ministrstvo za trgovino in industrijo za odlog zapadlih odplačil.

Upravni odbor je obravnaval tudi stanje v pokojninskem skladu hranilnice, ki ga vodi Posavec, Kalan in Burger. Določili so še obrestne mere: za vloge na vpogled 4 odstotke in za vloge, vezane nad 3 mesece, 5 odstotkov. Za posojila ostanejo obresti enake kot doslej. Obresti in hipotečna posojila pa se naj znižajo z veljavnostjo od 1. julija na 8 odstotkov.

15. novembra razpusti banovinska uprava upravi odbor hranilnice in hkrati imenuje gerenta Antona Fazarinca s sosvetom: dr. Alojz Voršič, Janko Dolinar, Stojan Holobar, Rudolf Stermecki, Franc Leskovšek, Anton Hofbauer, Mirko Hočevnar in Karl Golob. Utemeljitev te odločitve, češ da je to bilo potrebno, ker

sta se medtem združili občini Celje (okolica in mesto) in je treba to dejavnost upoštevati pri sestavi upravnega odbora mestne hranilnice. Poznavalci razmer seveda pripisujejo ta ukrep banovine političnemu pritisku na upravni odbor, ki je bil do tedaj pretežno iz vrst kluba jugoslovanske nacionalne stranke, medtem pa je prišlo do spremembe v vladi in tako tudi v banovini. Nesporno je, da so Celjski mestni hranilnici vseskozi nagajali, kar je pripeljalo poslovanje v škripce. Znano je, da niti občina, ki je dolgovala hranilnici velike vsote, ni poskrbela za vsaj delno vrnitev denarja. Tako je seveda povsem razumljivo, da je upadalo zaupanje v mestni denarni zavod.

Člani upravnega odbora, ki je bil tako razpuščen, so se družno pritožili na Dravsko banovino zaradi postopka pri imenovanju zaščitnih ukrepov in pri njihovi utemeljitvi. Ko po upravni poti niso nič dosegli, so poiskali sodno pot, vse tja do sodišča sedmerice in Državnega sveta. Tožbeni postopek je vodil dr. Ernest Kalan, v njem pa so poudarjali, da ni bilo osnove za zaščitne ukrepe banovine in da ta tudi ni imela pravice poseči po takšnem sredstvu, ker ni bilo slabega gospodarjenja hranilnice. Nobena pritožba ni pomagala; ostalo je pri gerentstvu, ki je trajalo več kot dve leti.

Podoba ne bi bila popolna, če ne bi na kratko pojasnili tudi vsebine utemeljitve glede slabega gospodarjenja med delovanjem razpuščenega upravnega odbora. V dolgem in podrobnem opisu se loti gerentski sosvet vseh dogajanj v preteklih letih, ki da so po njegovem mnenju privedla do slabega stanja v Celjski mestni hranilnici. Tako očitajo upravi, ki je prišla na to mesto leta 1932, da ni ukrepala prav, ko ni uvedla zaščitnih ukrepov po ustrezni uredbi in sklepu celjskega mestnega sveta v letu 1934. To je povzročilo hitro nazadovanje likvidnosti in upadanje zaupanja vlagateljev. Čeprav so bili ti sklepi sprejeti na tajni seji sveta, so prišli v javnost in povzročili pravcati preplah in množično dviganje prihrankov. Sledile so številne tožbe za izplačilo vlog, kar je slabšalo ugled hranilnice. Zato bi morala hranilnica takoj, ko je bila nelikvidna, pod zaščito. Odvetnik, član uprave, je vlagal prizive na številne tožbe in zapravljal dosti denarja, sam pa služil na ta račun, in to zato, ker je bil upravni odbor sestavljen tako, da je dr. Kalan kot član kluba Jugoslovanske nacionalne stranke uspeval s svojimi dejanji. V navedenem gradivu navajajo, da je celo član kluba Jugoslovanske nacionalne stranke Josip Pelikan tožil na izplačilo vloge, ker ni zaupal vodstvu (očitna politična igra strankarsko deljenih članov vodstva hranilnice). Škoda je nastala tudi zato, ker je sodišče v nekaterih primerih, ko je odločalo o tožbi za izplačilo, določilo vlogam celo 8-odstotne obresti.

Obstaja ocena, da je bila hranilnica v letih 1934—1935 oškodovana za 230.000 din. Skupaj je bilo za 1.200.000 din vloženih tožb za izplačilo vlog, kar je prineslo odvetniku 122.000 din plačila za storitve. Celjska mestna hranilnica je naložila leta 1930 več milijonov din v celjsko podružnico Hranilnice Dravske banovine in se sporazumela za obresti, višje od običajnih. Zaradi nastale krize

banovinska hranilnica ni niti upoštevala obrestne mere niti ni odobrila izplačila. Celjska mestna hranilnica je s tožbo zahtevala vrnitev sredstev v skupni višini 3.769.520 din. Tožbo je vložil dr. Kalan; ker je tožil brez predhodne odobritve banovinske uprave, je moral umakniti sodni zahtevek, zaradi česar je bila spet oškodovana Celjska mestna hranilnica.

Glede dolžnikov navajajo, da jih uprava hranilnice ni obravnavala enako, kar se lahko pripiše prijateljskim zvezam. Gradivo navaja nekatere primere. (Vendar pa gre prav očitno za strankarsko natolcevanje, ker vsi navedeni pripadajo nasprotni stranki od tiste, ki so ji pripadali obtoževalci.)

Končno očita navedeno gradivo izrazito strankarsko obnašanje upravnemu odboru, ki je moral biti tudi zato razpuščen. K temu dodaja, da niso upoštevali novo nastalega položaja hranilnice z združitvijo obeh občin v veliko Celje.

Nesporno je k slabemu stanju pripomoglo tudi zadolževanje same občine pri Celjski mestni hranilnici. Leta 1935 so znašali ti dolgovi preko 11 milijonov dinarjev. Letne obresti po 8 odstotkov so nanesele 900.000 din.

Leta 1936

Mestni svet občine je 24. aprila sklenil, da je nujno treba pridobiti ustrezno posojilo za reševanje občinskih dolgov in s tem tudi za likvidnost hranilnice. Predlagali so najetje posojila pri Državni hipotekarni banki. Zato so 22. junija v imenu mestne občine naslovili na to banko prošnjo za posojilo v višini 8 milijonov din. Odplačilna doba naj bi bila 20 do 25 let.

Leta 1937

Na seji mestnega sveta občine Celje so 22. januarja sporočili, da je posojilo zagotovljeno. Državna hipotekarna banka je res izplačala mestni hranilnici 3.000.000 din, mestni občini Celje pa so odobrili 5.000.000 din posojila po 7-odstotni obrestni meri na dobo 15 let. Tako je mestna hranilnica spet postala likvidna.

Leta 1938

Na seji 21. januarja izvoli občinski svet nov upravni odbor, v katerem so bili: Ferdo Berger, gostilničar, Marko Bitenc, profesor, Franc Čuk, trgovec, Josip Delakorda, trgovec, Franc Dobovičnik, trgovec, Janko Dolinar, hmeljski nadzornik, Franc Dorn, posestnik, Anton Fazarinc, trgovec, Karl Golob, mizarski mojster, Mirko Hočevnar, odvetnik, Vinko Kramar, posestnik, Josip Plevčak, čevljarjski mojster, Anton Rebek, obrtnik, Anton Repnik, železniški uradnik. Franjo Roš, učitelj, Avgust Sottler, trgovski pomočnik, dr. Alojz Voršič, odvetnik, in Josip Vrunč, delavec.

Prva seja tega upravnega odbora je bila 5. marca, pričel pa jo je dotedanji gerent Anton Fazarinc. Prisoten je bil med drugimi tudi okrajni načelnik dr. Ivan Zobec kot vladni komisar. V poročilu Antona Fazarinca je bilo poudarjeno stanje

hranilnice, ko sta jo prevzela gerent in njegov sosvet. Hranilnico je pestila ne-likvidnost in povzročala hude težave. Za takšno stanje so dolžili prejšnje vodstvo, ki ni uspelo rešiti spora s Hranilnico Dravske banovine.

Na seji so izvolili ravnateljstvo: Franc Dobovičnik, Janko Dolinar, Franc Dorn, Karel Golob, Mirko Hočevar, Vinko Kramar, Franjo Roš, dr. Alojz Voršič (podpredsednik) in Anton Fazarinc (predsednik).

Leta 1940

Mestni svet predpiše na svoji seji 20. julija nova pravila in izvoli nov upravni odbor v sestavi: Janko Dolinar, Franc Dorn, Anton Fazarinc (predsednik), Anton Repnik, Viktor Šmigovc, Mirko Hočevar, Vanči Vrabl, dr. Alojz Voršič, Franc Čuk, Ivan Knez, Avgust Sottler, Friderik Mikeln, Mihael Dobravc, Fran Roš, Karl Peren, Karl Golob, Bogdan Vivod in Josip Delakorda. V nadzorni odbor so izvolili Mirka Bitenca, Petra Magajna in Stanka Marčiča.

Leta 1941

Prihod okupatorja in zablembo hranilničnega premoženja.

Gibanje hranilnih vlog v Celjski mestni hranilnici

1923 (prvič v dinarjih)	11.242.469 din
1924	16.781.726 din
1929	44.533.692 din
1933	41.648.565 din
1935	37.639.370 din
1936	35.888.467 din
1938	23.325.257 din
1939	22.973.590 din
1940	19.261.205 din

Razen hranilnih vlog v navedeni višini je ob prihodu okupatorja imela hranilnica po zadnji bilanci še 3.251.225 din skladov, v pokojninskem skladu pa je bilo 1.819.657 din. Seveda moramo k temu prišteti še premoženje v nepremičninah, ki ga je imela Celjska mestna hranilnica (nepremičnina na Dobrni in posestvo ter žaga v Rogatcu).

Številke o gibanju hranilnih vlog nazorno povedo, da je hranilnica dosegla višek poslovnega uspeha leta 1929, če govorimo o času med obema vojnama. Ob koncu stare države je padla višina vlog kar za polovico. Takšnim nihanjem so botrovali razen kriznih razmer še pogoste menjave uprave hranilnice in številni zapleti, ki so se začeli že ob izgubi naloženega denarja v Slavenski banki v Zagrebu. Ni mogoče mimo dejstva, da je kvarno učinkovala tudi prevelika »oblast« mestne občine. Hranilnica je morala najprej prisluhniti potrebam mestne občine in šele potem je lahko ravnala kot dober gospodar na trgu denarja. Zato so se dolgov občine večali, ta pa ni dolgo nič ukrenila, da bi jih odplačala. Dodajmo še kmečko zaščito, nezaupanje vlagateljev in razne nelojalne ukrepe drugih denarnih zavodov v mestu. Če lahko trdimo, da so bolje uspevali tisti zavodi, ki so bili nenehno pod istim političnim vplivom, potem je na dlani, da so tudi strankarska zakulisja povzročala usodne neuspehe. Če so vladali eni, so drugi nagajali, in obratno. Spomnimo se besed prvega predsednika upravnega odbora Vojka Arka, ko je mestnemu svetu priporočil manj strankarskega gledanja na Celjsko mestno hranilnico in več gospodarskega smisla, ki edini lahko zagotovi napredek. Žal pa tega kmalu niso več upoštevali.

Da so zavodi, ki so bili stalno pod istim političnim vodstvom, dobro uspevali, dokazuje nemški zavod Hranilno in posojilno društvo v Celju, ki je imel na hranilnih vlogah leta 1923 le 6.340.875 din, že deset let kasneje pa 39.762.390 din.



Pročelje Ljudske posojilnice v Celju. Stavbo je načrtoval Jože Plečnik, gradil pa Konrad Gologranc

Če upoštevamo, da se je leta 1933 kriza že dobro občutila, je kaj lahko ugotoviti poslovno uspešnost. Res je, da so bili celjski Nemci gospodarsko močni, vendar pa so glede na število slovenskega prebivalstva bili v veliki manjšini. V navedenem zavodu so vedno uveljavljali načelo daljših mandatnih dob za organe upravljanja. Tako najdemo med člani uprave desetletja ista imena (Avgust Lakitsch, Josef Weren, Willi Rakusch, dr. Walter Negri, J. Rischner, dr. Gregor Jesenko, Anton Majer in drugi).

In še primerjava s poslovanjem Ljudske posojilnice v Celju in Hranilnice Dravske banovine, ki je imela centralo v Mariboru, v Celju pa podružnico.

Vse kaže, da je bila Ljudska posojilnica med najmočnejšimi denarnimi zavodi v Celju. Iz letnega poročila za leto 1933 je razvidno, da je imela leta 1923 zbranih za 14.095.413 din hranilnih vlog, v letu 1933 pa se je njihova višina povzpela na 85.517.226 din. Med imeni v upravi posojilnice najdemo to leto: Antona Cestnika, Josipa Jagodiča, Konrada Gologranca, Valentina Hladina, Petra Juraka, Jožeta Kača, Alojza Mihelčiča, Jožeta Robova in Jurija Strenčana.

Hranilnica Dravske banovine prikazuje v letnem poročilu leta 1938 podatke za hranilne vloge: leta 1933 je imela 37.597.201 din, leta 1938 pa 45.892.686 din. Med imeni upravnega vodstva celjske podružnice so: Franjo Natek, dr. Jakob Hodžar, Franc Glinšek, dr. Josip Karlovšek, dr. Franc Kotnik, dr. Anton Ogrizek in Rudolf Stermecki.

Kljub vsem težavam pa je Celjska mestna hranilnica podpirala društva, bila mecen mnogim umetnikom, omogočala študij dijakom in študentom in v svoji sejni sobi gostila mnoge umetniške (likovne) razstave. Bančno poslovanje je potekalo v hranilnici vseskozi vzorno; to je pripisati dolgoletnemu vodju Mihaelu Korošcu in dobremu osebju. Pri ureditvi poslovnih težav hranilnice pa gre največja zasluga Antonu Fazarincu, ki je uspel zagotoviti hranilnici likvidnost v letih 1935—1938.

Pravila Celjske mestne hranilnice

Sestavljalec prvih pravil (statuta) Celjske mestne hranilnice je bil mestni svetovalec in predsednik okrožnega sodišča Jožef Rak. Za to nalogo ga je pooblastil mestni svet leta 1862. Pravila so bila potrjena od oblasti šele jeseni 1864.

V njih je poudarjen namen hranilnice: zanesljivo obrestovanje in tako oplajanje prihrankov, pa tudi dajanje posojil, predvsem na nepremičnine, seveda pod najugodnejšimi pogoji. Dobesedno je v prvih pravilih pisalo, »da bi se tako širila posest in omogočil gospodarski napredek mesta«. Končno gre tudi za varno hrambo prihranjenega denarja.

Jasno je, da so se besedila skozi čas spreminjala in prilagajala potrebam poslovanja. Kot predmet poslovanja pravila navajajo: hranilne vloge, čekovno poslovanje, depozitno dejavnost, promet z vrednostnimi papirji, nakup nepremičnin, dajanje posojil, predvsem hipotečnih, in posojil na zastavo srebrnega in zlatega denarja. Na dejansko vrednost je bilo mogoče dobiti 80 odstotkov posojila.

Poslovanje se je z leti razširilo in temu primerno so se spremenila tudi pravila.

Glede premoženja hranilnice je v pravilih zapisano, da gre za poslovno premoženje (hranilne vloge, upravni dobički) in rezervni sklad. Ta se je delil na glavni, rezervni in posebni rezervni sklad. Iz hranilničnih sredstev so izločali še pokojninski sklad za uslužbence hranilnice.

Prvo jamstvo je predstavljala, kot že rečeno, mestna hiša v Celju, pozneje pa najdemo že določilo, ki navaja jamstvo mestne občine Celje z vsem premoženjem in dohodki.

Pravila so določala odpovedne roke za hranilne vloge, in sicer na samem začetku od treh dni do enega meseca, odvisno od višine dviga.

Popravljenata pravila iz leta 1879 določajo izvolitev upravnih organov hranilnice bolj natančno kot prva iz leta 1864. Iz določil je razvidno, da je ustanoviteljica, to je mestna občina, v vsakem pogledu odločujoča. Volitve upravnega odbora opravi mestni svet, upravni odbor izvoli iz svojega sestava ravnateljstvo, ki imenuje vodja hranilnice. V upravni odbor so volili 18 članov za dobo 4 let (popravljenata pravila iz leta 1910 podaljšujejo to dobo na 6 let). Ravnateljstvo se izvoli za isto obdobje in šteje 9 članov. V njem mora biti eden od članov pravnik, medtem ko mora biti v upravnem odboru tudi župan mesta Celje. Zanimivo je, kako so imenovali člane ravnateljstva: vsako leto so z žrebom izločili dva člana in na njuno mesto izvolili nova. Lahko pa so tako izžrebana ponovno volili. Takšen način se je ohranil v hranilnici vse do konca stare Jugoslavije. Dolga leta med svetovnima vojnama so še veljala pravila iz leta 1913!



Spominska plošča Mihaelu Vošnjaku, ki so jo celjski bančni delavci namestili na nekdanjo Vošnjakovo hišo v Celju (Stanetova ulica) leta 1974

Pravila iz leta 1939 določajo nove nazive za upravna telesa, in sicer upravni, izvršilni in nadzorni odbor. Gre torej za spremembo pri izrazih »izvršilni« in »nadzorni odbor«, ki so ga prej imenovali tudi nadzorništvo.

Navedena pravila spreminjajo tudi sestavo upravnega odbora, tako da dve tretjini članov izvoli mestni svet po lastni presoji, ena tretjina pa se izvoli na predlog hranilnice iz vrst denarnih oziroma ustreznih strokovnjakov ali vlagateljev.

Le nekaj časa je bila mandatna doba upravnih organov skrajšana na dve leti, pravilnik iz 1939 pa jo je podaljšal na tri leta.

Obravnavani pravilnik določa tudi doslej uveljavljeno število članov upravnega odbora — osemnajst, zahteva pa, da sta med devetimi člani ravnateljstva obvezno ravnatelj hranilnice in predsednik upravnega odbora. Tudi nadzorni odbor ima mandatno dobo tri leta. Zanimiva je še določba, da ne more biti nihče v organih upravljanja, če je v sorodstvu z uslužbenci hranilnice. Sicer pa najdemo takšno določilo tudi že v starejših pravilih Celjske mestne hranilnice.

Krizno obdobje med svetovnimi vojnama

O težkih časih med svetovnimi vojnama, težkih za gospodarstvo, je bilo že dosti napisanega. Vendar je potrebno dogodke nekoliko osvetliti, saj bi sicer stvari ne bile dovolj jasne. Razumljivo je, da so prav denarni zavodi hitro občutili nihanja v domačem gospodarstvu.

Drago Potočnik je v sestavku Slovensko denarništvo 1918—1938 (Spominski zbornik Slovenije, Ljubljana 1939) med drugim zapisal:

»Po krizi leta 1926 je nastopila za nekaj zavodov doba počasne likvidacije in so se njih posli znatno zmanjšali. Pri veliki večini zavodov pa se je začela doba notranje okrepitve in stalnega dviga, ki je trajala vse do leta 1929. Obrestna mera je počasi nazadovala, davčne dajatve so bile znatno manjše kot prej, kar se je posebno poznalo še po letu 1929, ko je bil uveljavljen novi zakon o neposrednih davkih. Število zavodov je ostalo skoraj na isti višini, prav tako tudi število podružnic (z izjemo dejstva, da je morala Ljubljanska kreditna banka zapreti dve svoji inozemski podružnici: v Gorici in Trstu). Posli so se razvijali normalno. Leta 1933 se je pojavila tudi znatna obilica razpoložljivih sredstev, ki pa je kmalu splahnela. V tem času, ko so se na evropskih denarnih tržiščih že poznali znaki krize — saj je prenehal dotok tujega kapitala v našo državo — smo izvedli zakonito stabilizacijo dinarja, ki je ostal nespremenjen od srede leta 1925 do tedaj. Z zakonom o denarju z dne 9. maja 1931 je bilo določeno razmerje med dinarjem in zlatom kakor tudi od ostalih valut, ki so temeljile na zlatu. V zvezi s tem je bilo na novo urejeno tudi razmerje med državo in našo Narodno banko. Zaradi zakonite stabilizacije dinarja so odpadle številne ovire v devizni trgovini, ker smo se nadejali kriti vse normalne potrebe z obstoječim deviznim zakladom. V tej dobi so vse skupine naših denarnih zavodov beležile stalen napredek. Tako je v tej dobi (v letih 1926—1930) narasla bilančna vsota bank s 1.542 na 1.836 milijonov dinarjev, pri regulativnih hranilnicah so se vloge zvišale s 624 na 1.181 milijonov dinarjev, vloge pri zadrugah, članicah Zadrugne zveze, s 553,8 na 1.943,06 milijona dinarjev, pri zadrugah, članicah zveze slovenskih zadrug, pa s 430,5 na 645,1 milijona din.

Ali že so se kazale kali nove krize. Spomladi leta 1931 je prišla v težave dunajska Creditanstalt, ki je igrala važno vlogo tudi v našem gospodarskem življenju. Sledile so bančne težave v Nemčiji maja 1931 in prišlo je do znanega Hooverjevega moratorija za vojne dolgove, ki je veljal tudi za našo državo. Ker smo imeli veliko več dobiti od reparacij kot plačevati upnikom, je to povzročilo težave v našem državnem gospodarstvu in je moral biti zato v jeseni naš proračun znatno okrnjen. Zaradi milejših deviznih predpisov je prišlo do znatnega odtoka kratkoročnih inozemskih kapitalov poleti 1931 in avgusta je bila Narodna banka prisil-

jena pristopiti k usodepolnim kreditnim omejitvam. Kriza angleškega funta je izzvala vznemirjenje tudi pri nas; septembra je prišlo do opustitve zlatega standarda v Angliji, kar je imelo velike posledice tudi pri nas. V tem času so tečaji državnih papirjev že zelo nazadovali in izgube deviz Narodne banke so bile izredno velike. Zaradi vedno večjega navala vlagateljev in pa zaradi tega, ker niso dobili podpore od onih institucij, od katerih so to upravičeno pričakovali, so bili naši denarni zavodi prisiljeni, da so segli po samopomoči. Dne 24. septembra 1931 je Društvo bančnih zavodov v Ljubljani sklenilo omejiti izplačila vlog na knjižice in na tekoče račune. Kmalu potem je stopil v veljavo zopet devizni pravilnik, ki je ukinil dotedanje nekoliko svobodnejše devizno in valutno trgovanje (dne 7. oktobra 1931). Bili so tedaj dnevi velike napetosti za poslovanje naših denarnih zavodov sploh. V teh dneh so posebno banke bile izpostavljene večjim zahtevam, ker so imele zelo veliko sekundarnih vlog, t. j. vlog drugih denarnih zavodov, ki so bili zopet sami pod pritiskom vlagateljev in so morali mobilizirati svoje vloge pri bankah.

V kasnejših mesecih se je položaj denarnih zavodov na splošno izboljšal, toda spomladi leta 1932 je prišlo do novih pretresljajev, ki jih je v zvezi s splošno krizo izzvala kmetška zaščita, uvedena aprila 1932. Moratorij za kmetijske dolgo-ve je zelo škodoval vsemu našemu kreditnemu sistemu, posebno kreditnim za-



Okupator je takoj po prihodu zaplenil premoženje denarnih zavodov in ustanovil podružnice svojih bank. Slika je posneta leta 1941 v podružnici nemške banke v Celju (prej Ljubljanska kreditna banka)

drugam, pa tudi regulativnim hranilnicam in bankam. Vsota kmetских dolgov pri nekaterih zavodih je bila prav znatna (ne samo na slovenskem ozemlju, ampak tudi v Vojvodini). V zvezi z zaščitno zakonodajo za kmeta je morala nujno priti tudi zaščitna zakonodaja za denarne zavode (znani člen 5. zakona o zaščiti kmeta, ki je določal odlog plačil za tiste denarne zavode, ki bi za to prosili in se jim je to dovolilo s posebno uredbo). Medtem pa je splošna gospodarska kriza rapidno naraščala in vedno večje število dolžnikov ni moglo odgovarjati svojim obveznostim, tako da so bili zaradi tega prizadeti posebno denarni zavodi. Blagajniško poslovanje bank je padlo pod minimum, vedno bolj je naraščalo poslovanje privilegiranih zavodov, ki jim je tudi država pomagala, da bi zavzeli čim bolj dominanten položaj na našem denarnem trgu, odn. v našem kreditnem sistemu predvsem zaradi tega, ker je edino te zavode lahko mobilizirala za kritje svojih vedno bolj naraščajočih potreb. Kmetška zaščita je še dolgo po vsem tem odločilno vplivala na razvoj našega denarstva, ker je bila vedno znova podaljšana, dokler nismo leta 1936 v jeseni presekali tega vozla.«

Dogajanja po drugi svetovni vojni

Dolgoletni bančni delavec Konrad Grilc je zapisal:²²

»Močno razgibana gospodarska dejavnost, tako v kmetijstvu kot v obrti, trgovini in industriji, je pogojevala tudi temu primerno razvito denarništvo, saj je v samem Celju pred okupacijo delovalo skupno 8 denarnih zavodov. To so bili: Prva hrvatska štedionica, Ljubljanska kreditna banka in Banovinska hranilnica, katerih centrale so bile v Zagrebu in Ljubljani, ter Celjska posojilnica, Mestna hranilnica, Ljudska posojilnica, Hranilno kreditno društvo in Lastni dom ter Obrtna zadruga, slednje štiri na združni osnovi, Celjska posojilnica pa kot delniška družba. Samo trije zavodi v Celju so se bavili z vsemi vrstami bančnega poslovanja, ostali pa več ali manj s hranilnimi vlogami, posojili, depoji, tekočimi računi in drugimi bančnimi posli. Vsak večji kraj ali vas na celjskem območju pa je imel tudi svojo hranilnico ali posojilnico, ki so poslovale stalno ali pa občasno. Vse to kaže na res precejšnjo razvitost denarnega poslovanja.

Takoj po okupaciji so prešle vse denarno-kreditne ustanove pod upravo hitlerjevske oblasti in v likvidacijo. Na območju Celja ni poslovala niti ena slovenska denarna ustanova. Likvidacija denarnih zavodov je bila pod vodstvom komisarjev (imenovanih iz vrst zaupanih hitlerjevcev) izvršena po hitrem postopku, zaradi česar je marsikakšen arhiv šel v izgubo; precejšnjo izgubo so utrpeli vlagatelji, saj so bile naložbe ali zaplenjene ali pa spremenjene v nemške marke po tečaju 1 : 20. To je bilo manjše zlo proti tistemu, ki ga je prebivalstvo pretrpelo zaradi izseljevanja in okupatorskega preganjanja.

Hkrati z likvidacijo slovenskih denarnih zavodov pa so bile v Celju ustanovljene tri nemške bančne organizacije: Creditanstalt-Bankverein, Reichsbank in Volksbank. Pri tem pa je zanimivo, da je bila Volksbanka naslednica že prej imenovanega Hranilno-kreditnega društva, katerega stranke so že v predaprilski Jugoslaviji bile večinoma v Celju in okolici živeči Nemci in Nemcem naklonjeni ljudje. Tako so v Reichsbanko in Creditanstalt bili imenovani vodilni ljudje iz notranjosti Nemčije, medtem ko je bil direktor Volksbanke kar domačin, seveda član NSDAP.

Ob začetku poslovanja se je manifestirala tudi ta značilnost, da so na tem ozemlju uvedli kot zakonito plačilno sredstvo nemško marko, ne pa okupacijski denar (Reichs-Kredit-Kassenschein), s čimer se je še bolj poudarjala priključitev vsega celjskega območja k nemškemu rajhu; torej ne okupacija, temveč priključi-

²² Ob 110-letnici Celjske mestne hranilnice sem naprosil nekdanjega bančnega delavca Konrada Grilca, da napiše svoje spomine na prve dni bančnega poslovanja po osvoboditvi leta 1945. Prvič je bil sestavek objavljen v brošuri 110 let Celjske mestne hranilnice leta 1974 v Celju pod naslovom Denarno poslovanje na območju Celja po osvoboditvi. Gre torej za ponatis.

tev. Med okupacijo je potekalo poslovanje po ustaljenih bančnih predpisih, seveda okupacijskih.

Dan ali dva pred kapitulacijo nemške soldateske sva s Kocuvanom²³ prevzela ključke vseh treh bank, kar je imelo za posledico hudo nejevoljo in prepir med odhajajočo nemško oblastjo pa tudi posamezniki, na beg pripravljenimi hitlerjanci, ker se niso mogli več oskrbeti z denarjem, naloženim v teh denarnih ustanovah. Ključev od blagajn pač ni bilo. Nekateri nemški uslužbenci so vztrajali na svojih mestih do zadnjih trenutkov, večina pa jih je dan, dva pred kapitulacijo pobegnila nazaj, od koder so prišli. Nekaj arhiva so odnesli tudi s seboj.

Ta akcija — predčasen odvzem ključev — je omogočila vsaj začetni kapital za nadaljnje, vendar novo poslovanje banke, ki je v kratkem po odhodu okupatorja že poslovala, čeprav od začetka brez firme.

Predvsem pa je za obdobje pred osvoboditvijo značilno, da na celotnem celjskem območju ni bilo pripravljenega oziroma organiziranega denarnega zavoda, ki naj bi prevzel finančno poslovanje, kreditiranje, blagajniško službo itd. po osvoboditvi. Med okupacijo je sicer obstajal v partizanski formaciji finančni odsek (vodil ga je Rudi Dolničar iz Trbovelj), toda odsek je deloval le za svoje ožje delovno področje. Po osvoboditvi je ta enota prešla v finančni oddelek celjskega okrožja in tam nadaljevala svoje delo. Za potrebe bančno-kreditnega poslovanja pa ta oddelek ni bil usposobljen, ni imel niti strokovnega kadra niti sredstev. Pa vendar je bil nekaj pobudnik bodočega razširjenega bančnega poslovanja.

Kot sem že omenil, je nekaj dni po osvoboditvi na pobudo tovarišev iz okrožja in tudi drugih začela poslovati banka (v prostorih bivše Ljubljanske kreditne banke), ki je vključila v svoj delovni program vse bančno-kreditne, hranilne in denarne posle, ki so jih pred tem opravljale okupatorjeve kreditne ustanove.

Preko teh bank je potekalo vse denarno-kreditno poslovanje podjetij, pa tudi potrebe po gotovini so zagotavljali preko njih, kar je narekovalo potrebo, da novoustanovljeni denarni zavod to delo nadaljuje in omogoči proizvodnim in trgovskim organizacijam nemoteno nadaljevanje dela.

Organizacije denarnega zavoda smo se lotili po lastnem preudarku, saj še nismo imeli povezave z Denarnim zavodom Slovenije v Ljubljani in ga usposobili za takratne potrebe. Šele kasneje, po predhodnem posvetovanju s takratnim ministrom za finance, Alešem Beblerjem, in njegovim pomočnikom Repičem je ta novoustanovljena denarna institucija dobila tudi ime. Nato je tudi na celjskem območju začela redno poslovati podružnica Denarnega zavoda Slovenije. Banka je v začetku imela malo uslužbencev, ki pa so bili sposobni za vsakovrstno delo, potrebno v bančnem poslovanju. Vsega nas je bilo okoli devet.

²³ Ivan Kocuvan, predvojni bančni uslužbenec v Celju in od leta 1952 dalje direktor Celjske mestne hranilnice.

Začetni kapital za delo banke je bila gotovina, zatečena v blagajnah treh nemških bank, in pa dnevni iztržek trgovine in drugih podjetij. Vsa ta sredstva pa kmalu niso več zadoščala, da bi pokrivala rastoče potrebe po gotovini za proizvodna podjetja, premogovnike in druga gospodarska področja celjskega okrožja, ki je do osvoboditve uporabljalo le eno vrsto gotovine, t. j. nemško marko.

Razen tega so se pojavili problemi kreditiranja tistih podjetij, ki sredstev na svojih žiro računih niso imela, kar je terjalo nova denarna sredstva (emisijo). Vsak dvig gotovine je vsaj v začetku predstavljal tudi začasni kredit, toliko časa, dokler se niso uredila razmerja z naložbami v okupatorskih bankah oz. sklenile dokončne kreditne pogodbe.

Ob takem poslovanju pa se je nujno odprlo vprašanje, kako preskrbeti toliko gotovine, kolikor je bilo za izplačilo osebnih dohodkov in drugih izdatkov potrebno. Za začetek je zadostovala zatečena gotovina, posebno ker so hranilne naložbe mirovale. Če bi zamenjava denarja sledila hitro po osvoboditvi, bi tega problema seveda ne bilo. Zamenjava nemških mark za lirske bone Denarnega zavoda Slovenije, ki so bili v obtoku na osvobojenem ozemlju, pa tudi ne bi bila umestna, čeprav nam jih je Denarni zavod poslal precejšnjo količino, ker bi s tem ustvarili težave v prometu blaga in storitev. Treba bi bilo uvesti cene blaga v lirah za vse artikle in storitve, določiti tečaj marke itd. Namesto emitiranja še enega denarnega sredstva so se v zavodu in na okrožju odločili oskrbeti potrebno gotovino v nemških markah, tako da smo pozvali prebivalstvo na predčasen polog razpoložljivih mark, da bi jih kasneje, ko bi izšel ustrezen odlok, zamenjali. S tem smo želeli zagotoviti zadostno količino denarja za redne potrebe, hkrati pa olajšati zamenjavo denarja, ki bo sledila. Predvidevanja, da so pri prebivalstvu večje količine denarja, so se pokazala kot pravilna; videli smo tudi, da je bilo prebivalstvo taki akciji naklonjeno, saj smo s pologom denarja rešili pereč problem. S tem ukrepom je bilo omogočeno nemoteno denarno poslovanje tako zavodu kot podjetjem in prebivalstvu, samo poslovanje pa je postalo bolj prožno in preprosto. Vse navedeno so bili samoiniciativni ukrepi v času, ko ni bilo dokončno oblikovanega denarnega zavoda. Po zaslugi požrtvovalnih bančnih delavcev je denarno poslovanje steklo brez večjih težav in tako omogočilo industriji, rudarstvu in drugim gospodarskim organizacijam nemoteno poslovanje glede finančnih zadev.

Organizirano denarno poslovanje po navodilih Denarnega zavoda Slovenije je steklo šele s 1. junijem 1945, ko je bil imenovan tudi prvi direktor podružnice Denarnega zavoda Slovenije v Celju, Slavko Martelanc.

Delo podružnice se je iz dneva v dan širilo, pojavljale so se najrazličnejše potrebe, vezane na denarno poslovanje od proizvodnje, trgovine, kmetijstva do obnove porušene domovine. Sila obremenjujoč posel je bila zamenjava nemških mark, kasneje delitev živilskih kart, registracija partizanskih obveznic in razne druge akcije, ki so jih terjali ukrepi oblastnih organov.

Delavci celjske podružnice Denarnega zavoda Slovenije so ogromno pripomogli k hitremu razvoju gospodarstva na tem območju, disciplinirano in z zavestjo, da ustvarjajo boljšo bodočnost v osvobojeni domovini.

Poslovanje podružnice Denarnega zavoda Slovenije je prenehalo v oktobru 1946, ko se je na osnovi zvezne uredbe zavod spojil z Narodno banko Jugoslavije. « Toliko torej Konrad Grilc.

Nekdanji bančni delavec Riko Jerman je o delu Celjske mestne hranilnice takoj po osvoboditvi med drugim zapisal:²⁴

»Spominjam se, da so takrat v Mestni hranilnici med mnogimi drugimi nalogami evidentirali v denarnih zavodih nahajajoče se premoženje okupatorja in nemških državljanov. To je bilo precej zapleteno in zamudno delo, saj so se mnoge hranilne vloge in drugi depoziti glasili na 'simbolizirano' ime, zato je bilo treba iz neurejenih arhivov poiskati dokumente, iz katerih je bilo mogoče čim bolj točno ugotoviti poreklo naložbe in njenega dejanskega lastnika. V urejenih razmerah je to seveda enostavno delo, ki ga je mogoče hitro opraviti, toda v razmerah prvih povojnih dni je bila to resna težava in zapleteno ter zamudno delo. Spominjam se, da so mi ob obiskih v Mestni hranilnici pripovedovali o delu na rekonstruiranju raznih depozitov, ki jih je okupator zaplenil. Ugotoviti je bilo treba, ali stanje depozitov izhaja iz pretvorbe bivših jugoslovanskih dinarjev v marke ali iz depozitov v času okupacije, kar je bilo pomembno za pretvorbo mark v dinarje nove Jugoslavije.

Po demobilizaciji v februarju 1946 sem se zaposlil kot računovodja v Celjski mestni hranilnici, kjer sem se ponovno srečal z nekaterimi tovariši, s katerimi smo se razšli po okupaciji. Težišče dela je bilo še vedno na razčiščevanju poslovanja med okupacijo, vendar pa so iz dneva v dan postajali obsežnejši tudi novi posli, zlasti s hranilnimi vlogami občanov in začetki kreditiranja. V tem času še ni obstajal enoten sistem knjigovodstva, zato smo v Mestni hranilnici priredili svoj 'kontni načrt', razčlenjen tako, da bi ga lahko čim hitreje prilagodili enotnemu knjigovodskemu sistemu, ki je bil vzporedno s pripravljanjem osnov za uvedbo planskega gospodarstva v pripravah pri pristojnih organih federacije.

V tem času je bila močno poudarjena težnja po združitvi vseh denarnih zavodov v Celju v eno organizacijo. Kljub številnim prednostim take združitve pa smo se delavci v Mestni hranilnici zavedali, da bo v velikem denarnem zavodu skrb za obnovo hranilništva oslabiljena. Čeprav je čas v prvih letih po osvoboditvi dajal prednost mnogim drugim družbenim nalogam, zlasti obnovi gospodarstva, smo v Mestni hranilnici delali v prepričanju, da bo kmalu postalo pomembno tudi denarno in kreditno poslovanje.

²⁴ Tudi Riko Jerman je bil za izdajo brošure 110 let Celjske mestne hranilnice naprošen za zapis o delovanju te hranilnice po drugi svetovni vojni pod naslovom Celjska mestna hranilnica po osvoboditvi. Tokrat je vsebina okrnjena, ker se je izpuščeni del nanašal na osebna doživetja pisca, zato sem menil, da ni potrebno ponatisniti celote.

Sorazmerno hitro in uspešno se je Mestna hranilnica usposobila za delovanje v novih pogojih. Njeni delavci so se uspešno vključevali v delovanje družbeno-političnih organov mesta in okrožja, kjer so poleg drugih političnih nalog pomagali utrjevati spoznanje, da je tudi v novih družbenoekonomskih odnosih nujna organizacija za varčevanje. Zato je Mestni hranilnici, kljub že omenjeni močni težnji po združevanju, uspelo ostati samostojen denarni zavod. Ponovna pridobitev zaupanja občanov v varčevanje je omogočila hitro širitev kreditnega poslovanja Celjske mestne hranilnice, ki je s tem pomembno prispevala k hitri obnovi porušenega Celja.«

Celjska mestna hranilnica po letu 1945

Takoj po odhodu okupatorja je ljudska oblast postavila na čelo zavoda začasni nadzorni odbor, ki je bdel nad poslovanjem in povezoval hranilnico z oblastvenimi organi.

Okrajni narodni odbor Celje je na svoji seji 20. septembra 1945 ugotovil, da je začasni nadzorni odbor v hranilnici dobro opravil svoje delo, zato so sprejeli sklep o imenovanju prvega upravnega odbora Celjske mestne hranilnice po osvoboditvi v sestavu: Adolf Sadar, bivši trgovec, Franc Čuk, bivši trgovec, Slavko Kukovec, tesarski mojster, Vlado Močnik, uradnik, Anton Dobrotinšek, obrtnik, Drago Komerički, trgovec, Franjo Premik, trgovec, in Andrej Svetek, delavec. Za delegata ministrstva za finance je bil imenovan Drago Kralj, ki je bil po položaju tudi član upravnega odbora.

Celjska mestna hranilnica je zaradi razmer daleč presejala poslovne naloge izpred vojne. Tu gre predvsem za naloge kreditiranja gospodarstva in prevzem poslovanja nekaterih od okupatorja ukinjenih denarnih zavodov, tako Ljudske posojilnice v Celju, Posojilnice v Vojniku, Hranilnice in posojilnice v Braslovčah, Posojilnice na Vranskem in Učiteljske gospodarske in kreditne zadruge v Celju. Za likvidacijo navedenih denarnih zavodov so bili leta 1947 imenovani: Jože Štajnpihler, Tine Kocmur in Riko Jerman. Kasneje so sem prenesli v likvidacijo še nekatere druge hranilnice in posojilnice.

Konec leta 1948 postane hranilnica Komunalna banka Celje, njen direktor pa Drago Kralj.²⁵

Mestni ljudski odbor Celje je že marca 1952 spet preimenoval hranilnico v Celjsko mestno hranilnico, za direktorja pa je bil imenovan Ivan Kocuvan.

S ponovno ustanovitvijo hranilnice so tudi razširili njeno področje dejavnosti. Prevzela je namreč posle potrošniškega kreditiranja in vodenja žiro računov zasebnikov. Te je doslej vodila Narodna banka, ki pa Celjski mestni hranilnici ob tej priložnosti ni hotela odstopiti tistih, ki jih je štela med svoje.

Omeniti velja prizadevanja in uspeh hranilnice pri zbiranju hranilnih vlog. Tako beležijo leta 1953 na teh računih 58.228.898 din, leta 1961 pa so imeli že za 775.068.569 din hranilnih vlog, kar je bilo za tiste čase veliko denarja.

Celjska mestna hranilnica se je sklenila razširiti in je zato uredila na Ljubnem ob Savinji in v Velenju svoji podružnici. Obe sta bili poslovno zelo uspešni.

Leta 1959 postane direktor hranilnice Zdravko Trogar.

Dve leti zatem je spet prišlo do reorganizacije: tako je postala Celjska mestna hranilnica podružnica Komunalne banke Celje, ki se je kasneje preimenovala

²⁵ Drago Kralj je bil izkušen bančnik. Že pred drugo svetovno vojno je kot ravnatelj zelo uspešno vodil Celjsko posojilnico.

v Kreditno banko Celje. Direktor hranilnice pa je postal Stane Brinovec. Ob spremembi položaja hranilnice se je spremenil tudi način samouprave. Več pristojnosti je imel upravni odbor Komunalne oziroma Kreditne banke, manj pa jih je ostalo v sami hranilnici. V hranilnici so opravljali za celotno banko posle propagande za varčevanje.

Poslovni uspehi na področju varčevanja potrjujejo dejstvo, da je bila propaganda celjske banke izredno prodorna in dobro zastavljena. Hranilne vloge so leta 1971 znašale že 112.581.946,10 din. Posebno pozornost so namenjali mladinskemu varčevanju, saj so v hranilnici uredili prvi otroški kotichek v Celju.

Po vključitvi Kreditne banke Celje v Ljubljansko banko leta 1971 je Celjska mestna hranilnica izgubila položaj podružnice in nato poslovala kot enota Ljubljanske banke, podružnice Celje.

Denarništvo v Celju po osvoboditvi

Začetke denarnega poslovanja v Celju po letu 1945 je tule že opisal nekdanji bančni uslužbenec Konrad Grilc. V tem delu bi nadaljevali podrobneje z opisom dogajanj po pričetku delovanja Denarnega zavoda Slovenije, ki je pričel v Celju poslovati 1. junija 1945. Ta zavod je imel v Ljubljani centralo, po raznih krajih Slovenije pa podružnice. V Celju je posloval v prostorih Celjske mestne hranilnice. Predmet poslovanja so bili vsi bančni posli. Lahko trdimo, da je posloval zelo enostavno in po izkušnjah nekdanjih denarnih zavodov pri nas. Zavod je vodil Slavko Martelanc.²⁶

Denarni zavod Slovenije je deloval le na območju LR Slovenije. Ko so se razmere v državi pričele urejati, so poenotili tudi denarno poslovanje, kar je imelo za posledico ukinitve Denarnega zavoda Slovenije, vse posle pa je prevzela Narodna banka FLRJ, centrala za Slovenijo, podružnica Celje. To je bilo 12. oktobra 1946. Narodna banka je tedaj poslovala v hiši na oglu Gubčeve ulice in Titovega trga, prve čase pa še tudi v prostorih Celjske mestne hranilnice.²⁷

Opravljala je vse posle z državnimi proračuni, računi gospodarskih organizacij, drugih družbenih organizacij in prebivalstva.

Februarja 1946 je bila sprejeta uredba o hranilnih vlogah za celotno območje države. Zanimivo je, da ta uredba našteva državne banke, hranilnice in zadrugge. Omenja pa tudi hranilne blagajne pri gospodarskih podjetjih, uradih in ustanovah.

Iz izkušenj pa vemo, da je Narodna banka priporočala hranilno dejavnost (varčevanje), saj je izdala veliko propagandnega gradiva, tako v Ljubljani tudi brošuro 31. oktober — mednarodni dan varčevanja. V uvodu piše Lojze Kersnič med drugim: »Ta dan naj bo v novi Jugoslaviji poziv za splošno mobilizacijo vseh denarnih sredstev, katera bodo služila za dvig in izgraditev našega gospodarstva ... Za modernega človeka pa je štednja znak civilizacije in napredka ... Naše finance so sedaj orodje v rokah delovnega ljudstva, naslanjajo se na množice Jugoslavije, ne vodijo jih korumpirani ministri kova stare Jugoslavije, ampak ljudje, ki jih je ljudstvo izbralo po vaseh, okrajih in okrožjih v vsaki ljudski republiki in v Jugoslaviji kot celoti ...« To besedilo potrjuje dejstvo, da takrat ni bilo proti varčevanju ideoloških pomislekov, vsaj v Sloveniji ne.

²⁶ Denarni zavod Slovenije je ustanovilo Predsedstvo SNOS s posebnim odlokom 12. marca 1944. Od samega začetka je posloval v Črnomlju. Odlok govori o zavodu, ki naj bo banka in regulator denarnega gospodarstva. Istega dne izide še odlok o izdaji plačilnih bonov v višini 20 milijonov lir, kar pomeni, da je bil zavod tudi emisijska banka. Poleg tega je opravljal vse bančne posle in tudi načrt poslovanja bank po končani vojni. (Denarni zavod Slovenije pri Predsedstvu SNOS, Ljubljana 1954.)

²⁷ Janko Orožen, Denarništvo v Celju, Celje 1973.

Tek. št.	Priimek in ime	Sedanja zaposlitev	Šolska izobrazba	St. leta	Kategorija	plača
<u>Podružnica Celje</u>						
1.	Bogovič Bianka	sam.koršep.	2-razr.trg.šola	26	III/2	3.200.- ⁹⁰⁰
2.	Boltauzer Draga	li.vidator	meš.šola	17	II/2	3.600.- ^{3.200}
3.	Dobovičnik Franc	ur.dejota	trg.akad.	4	III/1	2.400.- ^{2.200}
4.	Gajšek Meta	knjigov.	2-razr.trg.šola	25	III/2	3.200.- ^{3.000}
5.	Grilec Konrad	upravnik	2-razr.trg.šola	10	III/3	4.400.-
6.	Jazbinšek Jožko	arhivar	ljudska šola	26	I/2	2.800.-
7.	Irt Anton	blagajnik	Trg.akademija	12	III/2	3.800.-
8.	Jorin Alojz	blagajnik	Vilja realna	35	III/2	4.000.-
9.	Krejči Jože	knjigov.	2-razr.trg.šola	4	III/1	2.600.-
10.	Krulec Julka	kurjač	ljudska šola			1.200.-
11.	Stanovšek Elica	knjigov.	meš.šol	5	III/1	2.400.-
12.	Štajnpihler Jože	posl.upravni	2-razr.trg.šola	20	III/3	4.000.-
13.	Šuster Slavka	podredn.li.v.	meš.šola	2	I/2	1.900.-
14.	Videnček Milan	ur.kred.ods.	pravna fakulteta - 1 dr.iz it	10		3.200.-
15.	Vrečko Marija	snadžilka	ljudska šola			1.000.-
16.	Zabukovšek Lea	koršep.	2-razr.trg.šola	3	III/1	2.400.-

Podružnica Murska Sobota

1.	Banič Karolina	meš.šola, trg.tečaj	blagajničarka	29	II/2	3.100.- ⁵⁰⁰
2.	Brumen Smiljana	Trg.akademija	prilavnik	1	II/2	2.200.- ^{2.000}
3.	Kološa Janez		uradnik		III/1	3.200.- ⁴⁰⁰
4.	Lainšček Stefan	ljudska šola, 2-razr., onavlj. šola	arhivar	24	I/2	2.200.- ^{1.000}
5.	Malačič Andrej	Trg.akademija	prilavnik	1	II/1	2.200.- ⁶⁰⁰
6.	Šifter Stefan	Trg.akademija	posl.upravnik	25	III/3	4.100.-
7.	Šimen Marija	3-razr.trg.šola Murska Sobota	prilavnik	1	I/2	1.900.- ^{2.400}
8.	Šušteršič Milan	Trg.akademija	upravnik	6	III/3	4.140.- ³⁰⁰
		Ljubljana				

Podružnica Kranj

1.	Avbelj Pavel	Trg.akad.v	Lj.upravnik	16	III/2	4.900.- ^{IV/1}
2.	Bajd Vida	2-razr.trg. šola Lj.	blagajnik	11	III/2	2.600.- ³⁰⁰

<u>Tek. št.</u>	<u>Ime in ime</u>	<u>Sedanje zaposlitev</u>	<u>Šolska izobrazba</u>	<u>St. leta</u>	<u>Kategorija</u>	<u>Pla.</u>
3.	Drobniš Leopold	koresp.	2-razr. trg. šola	8	III/2	3.200 ⁶⁰⁰
4.	Jerman Marica	likvid.	licej in trg. tečaj v Lj.	26	III/2	3.600 ⁴⁰⁰
5.	Martinjak France	služitelj	ljudska šola	38	I/2	3.000
6.	Ogrin Rajko	knjigov.	Mahrova trg. šola v Lj.	17	III/3	4.000 ²⁰⁰
7.	Piskernik Anton	pom. upravnika	Vis. šola za svetovno trg.	22	I I/3	4.300.
8.	Potokar Jelka	knjigov.			I I/1	3.100.
9.	Soklič Anica	knjigov.	7 semestrov filozofije	5	I I X ₂	2.100.-

Podružnica N o v o m e s t o :

1.	Avsec Vlado	pripravnik	gimn. N. M.		II/1	2.200.-
2.	Barle Vid	knjigov.	Trg. tečaj	36	III/2	4.140.-
3.	Bernard Vida	pripravnica	abitur. tečaj		II/1	2.000.-
4.	Krampej Franc	koresp.	mornariška pod-17 oficirska šola	17	I I X ₂	2.835.-
5.	Manfreda Branko	upravnik				I
6.	Obersnel Oskar	pom. upravnika				
7.	Splihal Jože	knjigov.	2-razr. trg. šola	25	III/2	3.060.-
8.	Sproč Drago	blagajnik	gimn. v N. M.	9		2.925.-
9.	Vagaja Vera	likvidator	abitur. tečaj	10	III/2	3.400.-

Podružnica K o č e v j e :

1.	Bratkovič Kazimir	koresp. itd.	Trg. akad. Dunj	29	I I/3	4.140.
2.	Kovač France	upravnik	2-razr. trg. šola	11	III/2	4.000.
3.	Premrov Jaka	uradnica	2-razr. trg. šola	5	III/1	2.600 ³⁰⁰

Podružnica M a r i b o r :

1.	Bradač dr. Franjo	vođa dev. val. odseka				4.200.-
2.	Bratož Josip		Visoka trg. šola	25	III/3	4.600.-
3.	Debeljak Mihaela					2.900.-
4.	Gern Rudolf	knjigov.				4.000.-
5.	Gregorec Friderik	služitelj				2.800.-
6.	Gruber Viljan	knjigov.	Trg. akademija	6	III/1	3.200.-

Tek. št.	Priimek in ime	Sedanja zaposlitev	Šolska izobrazba	Sl. leta	Kritična gorila	Plača
7.	Hrovat Rudolf		Nižja gimn.	32	III/3	4.400.-
8.	Irgolič Jakob	arhivar	ljudska šola	24	I/2	2.500.-
9.	Ježovnik Pavla					4.000.-
10.	Kocmur Darinka	uradn. likv.	Trg. akademija	7	III/2	3.200.-
11.	Kovar Franta	knjigov.	Trg. akademija	26	III/3	4.400.-
12.	Lapajne Stanko	upravnik				
13.	Medvedšek Viljem	računovodja			III/2	3.200.-
14.	Meglič Mirko	pomočnik upr.	Trg. akademija	40	IV/1	5.000.-
15.	Meznarič Edo	koresp. šef	Trg. akademija	11	III/3	4.100.-
16.	Modic Ludvik					3.500.-
17.	Mravljak Srečko					4.000.-
18.	Ostapovič Josip	blagajnik	Abitur. tečaj	26	III/2	4.000.-
19.	Floiwelss Sonja	pripravnica	Abitur. tečaj		II/1	2.400.-
20.	Podgornik Bojan				III/3	4.400.-
21.	Polak Anka	koresp.	4 semestri prava	1	III/1	3.000.-
22.	Polič Vida	knjigov.	mešč. šola 1 leto trg. šole	5	III/1	2.800.-
23.	Porekar Anica	likvidator			III/2	3.800.-
24.	Porekar Zmago	sam. koresp.			III/2	4.000.-
25.	Rakuša Mira	likvidator	Abitur. tečaj	6	III/1	2.800.-
26.	Repič Ljubo					3.200.-
27.	Robnik Marta					2.900.-
28.	Sekula Martina					3.200.-
29.	Senica Drago					4.400.-
30.	Skrom Mirko	služitelj				3.000.-
31.	Simončič Drago					4.400.-
32.	Štibere Jože					3.200.-
33.	Toman Anton					2.800.-
34.	Žretjak Marija					2.900.-
35.	Tuhnik Alojz	knjigov.	Trg. akademija	12	III/2	3.400.-
36.	Venuti Vladimir	knjigov.	mešč. in trg. š.	18	III/3	4.400.-
37.	Žiganka Olga					3.400.-

Seznam uslužbencev Denarnega zavoda Slovenije. Zaradi zanimivosti in dokazne vrednosti ga objavljamo v celoti. Pisu ga je dal na voljo Anton Ogrin, ki je delal v zavodu od samega začetka leta 1944

Narodna banka v Celju se je 30. oktobra 1954 razdelila v dve enoti, in sicer v Narodno banko za mesto Celje in drugo za okolico Celja. Slednja je delovala le do leta 1955, ko se je vključila v Komunalno banko Celje.

Prvi direktor Narodne banke Celje okolica je bil Stane Hudnik. Enoto za Celje mesto je vodil Jože Štajnpihler, za njim pa Albin Lobnikar. Direktor Komunalne banke, ki je že poslovala v Vodnikovih ulici 2, je postal Slavko Verdel.²⁸

Prav tako 30. oktobra 1954 so ustanovili Zadržno hranilnico in posojilnico v Celju. Ta naj bi zbirala hranilne vloge med kmeti, poslovala s kmetijskimi zadrugami in dajala posojila za kmetijstvo. V prvi upravni odbor so bili izvoljeni: Franjo Lubej iz Celja, Mišo Bobovnik iz Žalca, Ivan Strahovnik iz Podčetrčka, Pankracij Turnšek s Polzele, dr. Peter Pavlič iz Celja, Franc Jezernik iz Šentilja pri Velenju, Franjo Jeraj iz Šoštanja, Franc Hriberšek iz Mozirja in Ivan Lakovnik iz Velenja. Za direktorja so imenovali Staneta Hudnika.

Od leta 1962 dalje posluje Zadržna hranilnica in posojilnica v okviru Komunalne banke Celje kot podružnica.

Zadržna hranilnica in posojilnica je bila zelo uspešna pri kreditiranju kmetijstva, še posebno prizadevna je bila tudi pri posodabljanju denarno-posojilnih odnosov do kmetov kooperantov, saj je poslovala z njimi na odprt račun. Še posebno pomembno je bilo takšno poslovanje za hmeljarje.

Leta 1957 je pričela poslovati v Celju kot podružnica beograjske centrale tudi Jugoslovanska investicijska banka. Poslovala je v prostorih nekdanje Celjske posojilnice (sedaj Celjski likovni salon), in to vsega pet let. Njen direktor je bil Pavle Čremožnik.

Če je delovala Služba družbenega knjigovodstva dotlej v sestavu Narodne banke, je treba povedati, da se je kot taka leta 1967 osamosvojila.

Komunalna banka je zajemala na svojem področju 7 poslovnih enot, ki so poslovale na sedežih občin, kar je prišlo še bolj do izraza po letu 1961, ko poslujejo kot občinske. Tega leta je bilo enot osem, in sicer Celje, Laško, Mozirje, Slovenske Konjice, Šentjur, Šmarje pri Jelšah, Šoštanj in Žalec.²⁹

Leta 1965 je spet prišlo do sprememb. Komunalni banki so se pridružile še banke v Velenju, Slovenj Gradcu in Slovenski Bistrici.

Na seji upravnega odbora Komunalne banke 1. oktobra 1965 so sklenili preimenovati banko v Kreditno banko Celje. Ta je združevala: osrednjo enoto Celje, Podružnico za kreditiranje kmetijstva v Celju, podružnice v Velenju, Slovenj Gradcu in Slovenski Bistrici ter Celjsko mestno hranilnico.

Omeniti velja zelo pomembno novost: Kreditna banka Celje je od 1. januarja 1967 dalje poslovala tudi z devizami. Banka je tako postala močen denarni

²⁸ Po osebnih spominih Mirka Črepinška.

²⁹ Komunalna banka Celje. Poslovno poročilo za februar 1960; Janko Orožen, Denarništvo v Celju. Celje 1973



Kreditna banka je pripravljala javne oddaje za svoje varčevalce. Slika je posneta leta 1970 na Ravnah na Koroškem

zavod, ki je bil dobro voden in je imel tudi ustrezne poslovne uspehe. Poleg vsestranskega sodelovanja z gospodarstvom si je banka zelo prizadevala zbrati čim več sredstev od prebivalstva. To dejavnost je usmerjala — kot ena redkih — s pomočjo raziskave razmer, ki so bile osnova načrtov za posamezna leta. Močno si je tudi prizadevala s sodobnimi propagandnimi prijemi, vse to pa je v veliki meri zasluga vodstva na čelu s Petrom Šprajcem. Njegov pomočnik je bil od leta 1970 Franjo Lubej, vršilec dolžnosti direktorja Podružnice za kreditiranje kmetijstva je bil Ivan Godlička, direktorji podružnic pa v Celju Zdravko Trogar, v Slovenj Gradcu Ivan Razdevšek, v Velenju Ciril Pilihi, v Slovenski Bistrici Marija Godec in v Celjski mestni hranilnici Stane Brinovec.

Kreditna banka Celje je imela poleg že navedenih podružnic še tele poslovne enote: Žalec, Mozirje, Laško, Sevnica, Brežice, Rogaška Slatina, Šmarje pri Jelšah, Poljčane, Šentjur, Slovenske Konjice, Šoštanj, Dravograd, Ravne na Koroškem, Prevalje, Mežica, Radlje ob Dravi, Vranksko, Ljubno ob Savinji, Rače in Gornji grad.

V pridobivanje hranilnih vlog občanov so bile vključene tudi pošte celjskega območja.³⁰

³⁰ Kreditna banka Celje, Poslovno poročilo za leto 1970.

Od decembra 1970 deluje v Celju tudi podružnica Jugobanke.

Ljubljanska banka je že leta 1969 sklenila ustanoviti v Celju svojo podružnico. Nameravali so najeti prostore nekdanje trgovine in restavracije v pritličju sedanje bančne stavbe na Trgu V. kongresa. Hkrati pa so tekli razgovori o združitvi vseh bank v Sloveniji v Ljubljansko banko. Tako se je Kreditna banka Celje združila z Ljubljansko banko in se februarja 1971 ustrezno preoblikovala. V Celju je odtlej delovala podružnica Ljubljanske banke z enotami Vodnikova 2, Otok in Celjska mestna hranilnica, zunaj Celja pa v Žalcu, Mozirju, Šmarju pri Jelšah, Rogaški Slatini, Laškem, Šentjurju, Sevnici, Brežicah, Slovenskih Konjicah in Poljčanah. Svoje agencije je imela v Gornjem gradu, Radečah, na Ljubnem in Vranskem. Direktor podružnice je bil Zdravko Trogar.

Nekdanje podružnice Kreditne banke Celje so postale neposredno vezane na Ljubljansko banko v Ljubljani, tako tudi kmetijska, ki se je poslej imenovala Podružnica za kreditiranje kmetijstva v Celju. Celjska mestna hranilnica pa je izgubila status podružnice in je postala enota celjske podružnice.

Podružnica Ljubljanske banke Celje si je zelo prizadevala prenoviti ponekod že slabe poslovne prostore. Tako je zgradila sodobne bančne prostore v Sevnici, povsem posodobila pa brežiško enoto, ki je bila dotlej takšna, kot je bila v času hranilnice pred drugo svetovno vojno. Podobno je bilo tudi v Gornji Savinjski dolini, predvsem v Mozirju. Nove poslovne prostore oziroma stavbe je banka zgradila še v Šmarju pri Jelšah in Laškem.

Vendar pa je že 1. junija 1975 spet prišlo do spremembe območja. Tako je celjska podružnica prenehala poslovati v Gornji Savinjski dolini, ki poslej spada pod podružnico Velenje, odcepile pa so se tudi poslovne enote v Sevnici in Brežicah oziroma v Zasavju.



Varčujem! Dobro si ogledjte ta sveženj — saj to kup je cel! In po pravici mi povejte: ga sploh kdo ne bi rad imel?



Varčujte, pa pikapoloni sledili boste tudi vi, kolo imeli boste poni in zraven drugih sto reči:



med drugim (za primer) recimo podvodno puško in smuči, vse za poletje in za zimo, kar v trgovini se dobi.

Slikanica Pikapolonica za mlade varčevalce — Kreditna banka Celje (1970)



Ob ogledu pionirske hranilnice v Podčetrtku leta 1970. Z leve: Lojze Gobec, prvi predsednik Sveta mentorjev pri Kreditni banki Celje, Aleksander Videčnik, bančni delavec, Jože Brilej, ravnatelj Osnovne šole Podčetrtek in začetnik pionirskega hranilništva, in Drago Predan, predsednik Zveze prijateljev mladine v Celju

Do večje vsebinske in organizacijske spremembe je prišlo spet leta 1978. Splošna banka je 1. januarja postala podružnica in se je ob tem preimenovala v Ljubljansko banko, Splošno banko Celje. Podružnico za kreditiranje kmetijstva so ukinili, saj ni sodila v sistem banke kot celote. Hkrati se je uveljavilo kolektivno vodstvo (kolektivni poslovodni organ). Poslovodni odbor so leta 1978 sestavljali Zdravko Trogar, Fanika Jugović in Vida Sevšek, leta 1981 Vlado Jurak, Niko Zimšek, Jože Stanič, Marjan Ašič in Vida Sevšek, leta 1985 Vlado Jurak, Jože Veber in Karla Kajba in leta 1988 Niko Kač, Jože Veber in Karla Kajba.³¹

Zaradi vse večjega vključevanja občanov v krog poslovnih prijateljev banke (prenos osebnih dohodkov, pokojnin) je banka nenehno skrbela za širitev svoje poslovne mreže. Sedanje stanje to potrjuje. Ljubljanska banka, Splošna banka Celje je imela leta 1988 v Celju tele enote: Vodnikova 2, Celjska mestna hranilnica, Trg V. kongresa, Nova vas, Hudinja, Otok, Vojnik in Vrunčeva 2, zunaj Celja pa: Slovenske Konjice, Vitanje, pomožna enota Slovenske Konjice, Zreče, Žalec, Šempeter, Polzela, Prebold, Vransko, Braslovče, Blagovnica Hmežad, Žalec, Šentjur, pomožna enota Šentjur, Laško, Radeče, Šmarje pri Jelšah, Kozje, Bistrica ob Sotli, pomožna enota v Rogaški Slatini in Rogatec. Tako šteje bančna mreža sedaj 28 enot, ekspozitur oziroma agencij.³²

V letu 1988 sta bili posodobljeni dve enoti — novo zgrajena v Rogaški Slatini in posodobljena v Celjski mestni hranilnici. Gotovo najveličastnejša med novjšimi bančnimi zgradbami je po nesreči porušena in sedaj spet zgrajena hiša na Trgu V. kongresa v Celju.

Spet se veliko govori o prenovi našega bančništva, ki bi se moralo prilagoditi tržnim nalogam gospodarstva. Brez ustreznega tržnega bančništva tudi ustalitve gospodarstva ne more biti; tega se očitno zavedajo vsi odgovorni.

In ne nazadnje je treba na kratko spregovoriti o tehnični plati sedanjega bančnega poslovanja. Zaradi stalnega predpisovanja pravil obnašanja od države so banke postale zelo zbirokratizirane. Ob tako velikem obsegu poslov zahteva to izredno veliko ljudi in tako postaja poslovanje zelo drago. Kar težko je verjeti, kako zapleteni so razni postopki znotraj banke, in če pomislimo, da je prav pri nas bila velika tradicija hranilništva in enostavnega poslovanja v denarništvu, je sedanje stanje prav zaskrbljujoče. In še kratek pogled nazaj: če je nekoč Denarni zavod Slovenije posloval do kraja enostavno, pa vendar dobro, je s prehodom poslov na Narodno banko bilo vse več pisarjenja in obrazci so postajali vse številnejši. To pa tudi zavira napredek naših današnjih bank.

³¹ Podatki Ljubljanske banke, Splošne banke Celje, Službe plana in analiz.

³² Seznam Ljubljanske banke, Splošne banke Celje, Službe propagande.

O poslovanju celjske banke

Seveda ne nameravamo v tem poglavju prikazati poslovanja celjske banke v času njenega obstoja tako ali drugače. To bi bilo nesmotrno, saj so v te namene narejena vsakoletna poslovna poročila. Želimo le orisati določena obdobja, ki so bila značilna za dogajanja v denarništvu Celja.

V nadaljevanju bomo prikazali obseg sredstev, s katerimi je banka gospodarila v opisanih letih, in hkrati številčno predstavili tudi njene naložbe.

Arhivi so skromni in ne dajejo zanesljivih virov za podrobnejšo obdelavo stanj, veliko tega gradiva pa je žal izgubljenega. V prvih časih po osvoboditvi tudi ni bilo enotnega načina prikazovanja poslovanja. Tako je denimo Komunalna banka izdajala mesečna poslovna poročila, ki lahko služijo le delno kot splošen pregled dejavnosti.

Če pogledamo poročilo Komunalne banke Celje za februar 1960, lahko razberemo, da so tisti čas znašale skupne naložbe 4.875 milijonov din. Kot navaja poročilo, so se naložbe hitro zviševale. Zanimiva je sestava sredstev za naložbe: 32,1 odstotka iz kredita Narodne banke, 30,9 odstotka je bilo bančnih kratkoročnih in 37,0 odstotka bančnih dolgoročnih sredstev. Vse navedene številke so izražene v starih dinarjih, pa so kljub temu za tiste čase dokaj visoke. Banka je takrat poslovala s potrošniškimi posojili in hranilnimi vlogami, ter vodila ves plačilni promet za proračune občin in okraja. Zajemala je občine: Celje, Laško, Mozirje, Slovenske Konjice in Šetjur. Pomembno pri tem je tudi poslovanje s skladi okraja in občin. Med temi naj omenimo: sklad gospodarskih organizacij, družbeni investicijski sklad okrajnega ljudskega odbora Celje, sklad za kadre v gospodarstvu okrajnega ljudskega odbora Celje, cestni sklad okraja, sklad za pospeševanje gozdarstva pri okraju, investicijski sklad občinskih ljudskih odborov, skladi za kreditiranje stanovanjske izgradnje pri občinah in občinski cestni skladi.

Poročilo, o katerem je govor, prikaže zanimivo storilnost posameznih bančnih enot v sestavi Komunalne banke Celje v pregledu minut manipulacij na uslužbenca.

Kreditna banka Celje beleži leta 1970 2.451 kreditnih zahtevkov v gospodarstvu. Zaradi gospodarske neupravičenosti so jih zavrnili vsega 72.

Gospodarsko stanje se je zaostrovalo. Tokovi so odstopali od ukrepov, predvidenih v načrtih gospodarske politike. Proizvodnja je sicer zadovoljivo naraščala, prišlo pa je do velikih nesorazmerij v potrošnji, kar je pospešilo inflacijo, ki poraja vrsto težav in družbenih protislovij.

Obseg posojilne bilance se je leta 1970 povečal za 16 odstotkov in je znašal 2.350.993.000 din. Kratkoročne vloge niso ustrezno rastle, tudi zaradi slabe lik-

vidnosti gospodarstva. Skupaj so porastle za 5.900.000 din, medtem ko so beležili pri sredstvih v deviznem poslovanju ustrezen porast.

Najboljšo sliko prikaže razpredelnica (v tisočih din).

	1969	1970
kratkoročna sredstva	888.601	955.590
dolgoročna sredstva	1.142.396	1.395.403
skupaj vsa sredstva	2.030.997	2.350.993

Banka je dajala posojila tudi za razvoj zasebne pobude v turizmu in potrošniška posojila, seveda pa je kreditirala stanovanjsko-komunalno gradnjo.

	1969		1970	
	<i>število</i>	<i>znesek</i>	<i>število</i>	<i>znesek</i>
posojilo za pospeševanje turizma	779	3.091	527	2.815
potrošniška posojila	56.494	92.522	47.371	109.497
stanovanjska posojila			3.849	113.749
hranilne vloge	104.228	216.569	117.327	263.000

Vir: Kreditna banka Celje, Poslovno poročilo za leto 1970.

Ljubljanska banka, podružnica Celje

Značilno za leto 1975 je, da so se sredstva gospodarstva in negospodarstva povečala za 29 odstotkov v primerjavi z letom poprej, ta porast pa se nanaša le na kratkoročna sredstva, medtem ko so dolgoročna v upadanju. Dobro je tudi, da so sredstva prebivalstva porasla in da je povprečna vloga višja kot leto prej, in to za 37 odstotkov.

<i>Sredstva</i>	<i>(v milijonih din)</i>	
<i>kratkoročna</i>	<i>1974</i>	<i>1975</i>
— devizna	191	230
— dinarska	1.295	2.009
<i>dolgoročna</i>		
— devizna	40	54
— dinarska	804	708
— za stanovanjsko in komunalno gradnjo	407	612
— skladi in ostalo	232	220
skupna sredstva podružnice	2.969	3.833



Med prvimi pionirskimi hranilnicami je bila tudi na Osnovni šoli na Ponikvi pri Grobelnem

<i>Naložbe</i>	<i>(v milijonih din)</i>	
	<i>1974</i>	<i>1975</i>
— kratkoročne	1.055	1.326
— dolgoročne	1.389	1.708
— za stanovanjsko-komunalno gradnjo	369	606
— nekreditne naložbe	156	190
skupaj naložbe	2.969	3.833

<i>Sredstva prebivalstva</i>	<i>(v milijonih din)</i>	
	<i>1974</i>	<i>1975</i>
— hranilne vloge	433	621
— devizni računi	136	203
— žiro računi	9	11
skupaj sredstva prebivalstva	578	835
potrošniška posojila	152	176

Vir: Ljubljanska banka, podružnica Celje, Poslovno poročilo za leto 1975

Ljubljanska banka, Splošna banka Celje

Gospodarsko življenje v srednjeročnem obdobju 1976—1980 je potekalo v zapletenih razmerah doma in v svetu. Med značilnosti naših razmer spadajo nizka gospodarska rast, visoka stopnja inflacije, neusklajenosti denarno-blagovnih tokov, preveliko zadolževanje v tujini ipd. Seveda je vse to vplivalo na slabo uresničevanje gospodarskih načrtov.

<i>Sredstva Splošne banke Celje</i>	<i>(v milijonih din)</i>	
	<i>1979</i>	<i>1980</i>
kratkoročna	6.336	8.326
dolgoročna	5.194	6.097
skupaj	11.530	14.423

<i>Naložbe Splošne banke Celje</i>	<i>(v milijonih din)</i>	
	<i>1979</i>	<i>1980</i>
— kratkoročne	3.160	4.487
— dolgoročne	8.370	9.935
skupaj	11.530	14.423

<i>Posojila občanom</i>	<i>1979</i>	<i>1980</i>
skupaj	1.435	1.705
— komunalna gradnja	783	1.043

<i>Sredstva občanov</i>	<i>(v milijonih din)</i>	
	<i>1979</i>	<i>1980</i>
dinarska na vpogled	1.596	1.709
devizna na vpogled	487	765
vezana za stanovanjsko gradnjo	136	244
vezane dinarske vloge	120	113
vezane devizne vloge	201	300



Kreditna banka je pripravila leta 1969 varčevalno igro z novci. Komplet so sestavljali novci iz celjske zgodovine; tako so se mladi varčevalci lahko navdušili za zbiranje starih novcev

Sredstva občanov so porasla v letu 1979 za 26 odstotkov in v letu 1980 za 23 odstotkov. Kot takšna so izrednega pomena, saj predstavljajo hkrati vir za posojila gospodarstva. Tako gre za posojila občanom 46 odstotkov, za gospodarstvo pa že 54 odstotkov od zbranih sredstev. Nasploh je seveda opazno zmanjševanje kreditiranja občanov, zato pa zelo narašča kreditiranje gospodarstva.

Vir: Uresničevanje srednjeročnega plana Ljubljanske banke, Splošne banke Celje v obdobju 1976—1980.

Sredstva Splošne banke Celje so se ob koncu 1985 zmanjšala za 73.594 milijonov din. Njihova sestava se še nadalje spreminja v korist večjega deleža sredstev prebivalstva. Značilnost opisanega obdobja je med drugim tudi razvrdenje dinarja za 78 odstotkov. Poleg vseh težav v uravnoteženju devizne bilance je prišlo do bistvenih sprememb v devizni zakonodaji, kar je še poslabšalo položaj.

Število članic banke se je zmanjšalo za 10, največ zaradi zmanjševanja števila temeljnih organizacij združenega dela, tako da je štela banka ob koncu leta 1985 415 članic.

<i>Sredstva Ljubljanske banke, Splošne banke Celje</i>		<i>(v milijonih din)</i>
	1984	1985
kratkoročna	23.839	41.793
dolgoročna	20.121	31.801

Sredstva za stanovanjsko-komunalno gradnjo so se povečala za 33 odstotkov, vendar pa se njihov delež v sestavi bilančne vsote banke znižuje.

Sredstva občanov so se izredno povečala in so v sestavi bančnih sredstev dosegla 37,5 odstotka ali za 7 odstotkov več kot leto prej. Zaradi sorazmerno ugodnih obrestnih mer so najhitreje rasla vezana dinarska sredstva.

	<i>(v milijonih din)</i>	
	1984	1985
sredstva občanov	12.940	26.449
skupna sredstva banke	43.960	73.594

<i>Naložbe Splošne banke Celje</i>		<i>(v milijonih din)</i>
	1984	1985
uporabniki družbenih sredstev	21.579	33.562
stanovanjsko komunalna gradnja	4.720	6.061
posojila občanom	3.025	4.728

Sredstva, usmerjena v razvojne namene, ki predstavljajo sestavni del ustaljenih ukrepov v našem gospodarstvu, so dosegla v sestavi naložb: za izvozne namene 52 odstotkov, v primarno kmetijstvo 17 odstotkov, za omogočanje gospodarnije rabe energije 11 odstotkov in za pridobivanje manjkajočih surovin prav tako 11 odstotkov.

Vir: Ljubljanska banka, Splošna banka Celje, Poročilo o uresničevanju plana za leto 1985.

Ljubljanska banka, Splošna banka Celje leta 1988

Poslovanje banke se je z leti precej spreminjalo; nedvomno se tako v poslovnem kot v vrednostnem obsegu večja, predvsem pa so opazni veliki premiki v sami sestavi sredstev in naložb. Najbolj vidna je sprememba pri sredstvih prebivalcev, kjer je dve tretjini deviznih in ena tretjina dinarskih sredstev.

<i>Sredstva</i>	<i>(v milijonih din)</i>	
	<i>1987</i>	<i>1988</i>
uporabniki družbenih sredstev	33.002	125.008
dolgoročna sredstva	260	221
kratkoročna sredstva	32.742	124.787
stanovanjsko-komunalna gradnja	14.953	33.823

<i>Sredstva občanov</i>	<i>(v milijonih din)</i>	
dolgoročna		
— dinarska	9.562	22.781
— devizna	25.940	90.150
kratkoročna		
— dinarska	34.053	117.234
— vezana dinarska	10.068	34.302
— devizna	50.194	197.575
Skupaj	119.749	427.740

<i>Naložbe</i>	<i>(v milijonih din)</i>	
dolgoročne	86.235	311.650
— investicijske dinarske	24.922	57.255
— investicijske devizne	60.146	251.714
kratkoročne	83.688	252.325
— stanovanjsko-komunalna gradnja	18.756	38.843

Vir: Ljubljanska banka, Splošna banka Celje, služba plana in analiz, Realizacija sredstev in naložb do 31. decembra 1988.

Služba plana in analiz pri banki nenehno spremlja vse poslovne dogodke in jih sproti proučuje. Zato ne bo odveč prikazati razpredelnico s podrobnimi podatki o poslovanju banke v letih 1983—1987 (podatki so v milijonih din).

	1983	1984	1985	1986	1987
1. Bilančna vsota	30.719	43.960	73.701	136.493	335.829
2. Sredstva uporabnikov družbenih sredstev	9.154	10.885	13.300	22.262	37.268
3. Sredstva občanov	9.095	13.556	27.607	53.313	123.914
4. Skladi banke	1.295	1.963	4.776	10.694	29.874
5. Dinarska sredstva	21.962	39.474	47.229	88.556	191.612
6. Devizna sredstva	8.757	13.486	26.472	47.937	144.217
7. Dolgoročna sredstva	13.089	20.121	34.002	60.169	148.523
8. Kratkoročna sredstva	17.630	23.839	39.699	76.324	187.306
9. Krediti uporabnikom družbenih sredstev	14.752	21.579	33.488	56.018	169.903
10. Odobreni investicijski krediti	615	1.678	2.835	5.778	11.135
11. Kratkoročni krediti	6.708	9.354	14.359	21.455	62.523
— za selektivne namene	5.894	8.607	13.924	20.337	58.215
— za ostale namene	814	747	435	1.118	4.308
12. Naložbe v stan.,-kom. gospodarstvo	3.923	4.720	6.061	6.529	12.327
13. Pridob. sred. od drugih bank	7.882	12.657	22.014	37.705	101.658
14. Plasirana sred. drugim bankam	5.379	7.345	17.633	40.206	81.927
15. Plačilni promet s tujino (v milijonih am. dolarjev)	95,7	93,4	127,1	128	187
— prilivi	44,4	45,3	71,5	71	115
— odlivi	51,3	48,1	55,6	57	72
16. Stopnja pokrit. odlivov s prilivi v odstotkih	87	94	129	125	160
17. Povpreč. aktivne obrestne mere v odstotkih	11,5	18,6	28,5	33,4	62,9
18. Povpreč. pasivne obrestne mere v odstotkih	8,1	13,3	18,3	17,3	28,1
19. Dohodek banke	—	160	1.363	3.294	7.833

In še nekaj podatkov o banki.

Naraščajoč obseg dela in pogoste spremembe v pogojih gospodarjenja s finančnimi sredstvi zahtevajo od delovne skupnosti vse večje prizadevanje. Število zaposlenih se je le počasi povečevalo in ob koncu leta 1987 je bilo v Splošni banki Celje 605 zaposlenih. Z usmerjeno politiko izobraževanja se povečuje delež zaposlenih z visoko in višjo izobrazbo.

Za hitrejša in kakovostnejša informiranje uvaja banka na vsa področja poslovanja sodobno računalniško opremo. Vse enote za poslovanje z občani so povezane v enoten tehnološki sistem, ki omogoča ažurno in hitro poslovanje. V neposredno povezavo preko terminalske mreže je danes vključenih že 75 termi-



Celjska mestna hranilnica je leta 1973 preuredila svoj otroški kotiček v poseben prostor za najmlajše varčevalce

nalov. Ostala obdelava poteka na večjih računalnikih, vedno bolj pa se v poslovanju banke uveljavljajo osebni računalniki.

Banka intenzivno posodablja svoje poslovanje in za kakovostnejšo ponudbo tudi prenavlja poslovne prostore. V letu 1988 je preuredila poslovne prostore za občane v Celjski mestni hranilnici. V sklopu preureditve Celjske mestne hranilnice sta za varčevalce banke še posebej pomembni dve novosti. Prva so posebni prostori, namenjeni zasebnemu drobnemu gospodarstvu, to je obrtnikom, ki bodo odslej na enem mestu opravili vse bančne posle, od plačevanja računov do posredovanja raznih informacij, svetovanja in pridobivanja posojil. Naslednja pridobitev sodi v sklop razširitve ponudbe storitev občanov v banki, to je poslovanje s sefi, v katerih bodo lahko občani shranjevali najrazličnejše vrednostne predmete ali pomembne dokumente. V zadnjem obdobju narašča zanimanje občanov za najemanje sefov, zato bo začetek tega poslovanja potrdil zaupanje in utrdil vezi med banko in občanom.

Prebivalstvo in banka

Denarništvo je v vseh obdobjih predstavljalo za ljudske množice nekaj skrivnostnega in sprva odbijajočega. Takšno gledanje na to so ljudje gojili zaradi slabih izkušenj s posojevalci denarja, pozneje pa tudi zaradi izgub prihrankov, ki so jih naložili v denarne zavode, ti pa so potem morali v stečaj. Po prvi svetovni vojni so bili ljudje, ki so hranili prihranke v denarnih zavodih, zelo prizadeti z odpisom denarja zaradi vojnih posojil, pozneje je prišlo do prevrednotenja valute, kjer so tudi veliko izgubili. Ob prihodu okupatorja leta 1941 se je stvar spet ponovila, saj so dinar menjavali za sramotno nizko vrednost, končno pa je po osvoboditvi spet prišlo do zamenjave denarja in izgube raznih naložb, ki jih je okupator zasegel. Nezaupanje prebivalstva v denarne zavode se več ali manj pojavlja še danes, čeprav lahko govorimo o velikem napredku denarniške omike pri nas.

Če so se torej že prve narodne hranilnice na Slovenskem morale boriti za zaupanje ljudstva, se je to nadaljevalo vse do danes. Denarni zavodi v predvojni Jugoslaviji niso kdo ve koliko naredili za vključevanje množic med svoje poslovne prijatelje. Obveljalo je pravilo varčevanja za tistega, ki ima denar, torej lahko govorimo o liku »varčevalca«. Danes smo na stopnji, ko zaradi znanih razmer v gospodarstvu varčevanje v prvotnem pomenu izgublja namen. Prehajamo v obdobje, ko prebivalstvo uporablja banko kot posrednika v svojem denarnem poslovanju.

Odpiranje bank prebivalstvu se je bolj poglobljeno začelo pojavljati šele v šestdesetih letih, ko so pričele delovati komunalne banke, prav pospešeno pa je bilo to delovanje v času Kreditne banke Celje. Razumljivo je, da so si vse banke prizadevale pritegniti množice k sodelovanju z različnimi propagandnimi prijemi.

Ob tem je treba povedati, da se je v bankah dejavnost s prebivalstvom nasploh podcenjevala, kar je gotovo dediščina nekdanje Narodne banke, ki je kmalu po osvoboditvi prevzela tudi delo z varčevalci. Jasno je, da je ta banka v glavnem skrbela za gospodarstvo in za denarno poslovanje družbenega dela plačilnega prometa.

V Celju lahko govorimo o sorazmerno dobrih pristopih do prebivalstva. Tako je Komunalna banka Celje že imela svojo propagandno službo. Veliko si je za pridobivanje množic v vrste svojih varčevalcev prizadevala Zadružna hranilnica in posojilnica v Celju. Ta je tudi uvedla prve oblike varčevanja po šolah. Kreditna banka Celje pa je že leta 1967 pristopila k prebivalstvu na osnovi raziskave razmer; te so potem služile za usmerjanje ukrepov. Takrat je že prevladovala miselnost, da mora banka spremljati prebivalca od rojstva do smrti; to sicer zveni čudno, pa vendar je banka namenjala pozornost novorojenčkom, uvajala je

šolsko varčevanje, si prizadevala izkazovati pozornosti ob porokah in ustanavljala hranilne blagajne povsod tam, kjer je to bilo mogoče. Ob tem si je propagandna služba prizadevala za zunanjo podobo banke, se pravi, da se je pojavil zaščitni znak Komunalne banke Celje in vse tiskovine so nosile enotno grafično podobo. Skratka, ko je banka nagovorila prebivalca, se je tudi vizualno predstavila.

Prepričanje, da je treba prebivalstvo vzgajati v pravilnem odnosu do denarja in njegove rabe, je narekovalo veliko dela z mladimi. Ugodno se je odražalo dejstvo, da so vse takratne podružnice Kreditne banke Celje imele skupno službo za propagando in pozneje za posle s prebivalstvom, ki je delovala enotno v vsakem pogledu. Tudi posluš za napredek v tem smislu je bil v vseh enotah banke resnično velik. Tako so bile vse sile usmerjene v pridobivanje bančnega vpliva v vseh okoljih, torej tudi na šolah. Tam so bančni delavci iz zadružne hranilnice in posojilnice že imeli dobro vpeljano razredno varčevanje. To so bile oblike varčevanja s kolektivnimi hranilniki. Razred je torej imel skupen hranilnik v obliki lesenega zaboja s predalčki za vsakega učenca. Seveda je pri takem varčevanju moral glavno delo hranjenja, popisovanja in odvajanja denarja opraviti učitelj. Morda je prav zaradi tega ta način zbiranja denarja na šolah postopno zamrl. Treba je bilo najti mikavnejše pristope.

Ponudila se je priložnost po vzoru na osnovno šolo v Podčetrtku, kjer je ravnatelj Jože Brilej uvažal »odprto« šolo. Se pravi, da naj vse dejavnosti opravlja jo šolarji sami in kolikor je mogoče samostojno. Tam so torej že imeli Poštno pionirsko hranilnico, v kateri so poslovali osnovnošolci z enostavnimi evidenca-mi na karticah in preprostimi obrazci.

Kreditna banka Celje se je že zavedala velike vloge banke pri vzgoji mladih in varčne ljudi, zato je poglobljeno pristopila k proučevanju širjenja pionirskih hranilnic na druge šole njenega poslovnega območja.

Skupaj z Jožetom Brilejem je pripravila primerne tiskovine za enotno pos-lovanje mladih v hranilnicah in pričela z načrtnim delom po šolah.

Vključevanje mladih v bančno poslovanje so sprva tudi v banki imeli za neprimerno in naletelo je na hude ovire. Treba je vedeti, da je v bančnih kolekti-vih v veliki meri prevladovala zelo pisarniška miselnost: banke so bile pač dolga leta vase zaprte in odmaknjene od tržnega pojmovanja denarništva.

Načelo, da se tudi preko otrok najlažje prodre v družino, smo razumeli kot možnost širitve denarniške miselnosti oziroma omike.

Če je pionirska hranilnica v Podčetrtku bila edina tja do leta 1970, pa so že tega leta na 10 šolah celjske bančne regije ustanovili takšne hranilnice. Led je bil torej prebit. Vendar so bili tudi med učitelji pomisleki in treba je bilo zagotoviti tesnejše sodelovanje z njimi. Ko se je ustanovila v Vuzenici pionirska hranilnica, je ravnatelj Alojz Gobec predlagal snovanje strokovnega telesa pri banki, ki bi v bodoče usmerjalo to dejavnost. V njem naj bodo zastopani pretežno prosvetni delavci, sodelujejo pa naj tudi bančni. Tako je prišlo leta 1970 do ustanovitve

NARODNI DOM

postavila je v letih 1895 in 1896

POSOJILNICA V CELJI.

katere so ustanovili leta 1881.

MIHAEL VOŠNJAK

prvi ravnatelj.

odje prvega načelstva: Fr. Janež, Fr. Kapus, dr. Jos. Sernec, Jos. Zickar.

odje prvega nadzorstva: dr. Lud. Filipič, Fr. Kammerer, dr. St. Kočevar, Iv. Krusič.

Ob dovrstitvi stavbe bili so v načelstvu:

Dr. Jos. Sernec, ravnatelj, dr. Frid. Babnik, Lov. Baš, dr. Al. Brenčič.

dr. Iv. Dečko, Janij Deliček, Ferd. Golobranc, dr. Juro Hrašover, dr. Fr. Mayer,

Ant. Rancigaj, Mih. Vošnjak, dr. Jos. Vrečko, Iv. Zupane,

v nadzorništvu:

Ant. Elsbacher, Drag. Hribar, Iv. Krusič, pač Fran. Ogradi, dr. Ant. Žitšek.

ARHITEKT: J. V. HRÁSKÝ.

Ob otvoritvi Narodnega doma so vzdali spominsko ploščo ob vhodu v stavbo. Okupator jo je nasilno odstranil, celjski bančniki pa so jo spet namestili v predverju velike dvorane Narodnega doma v Celju leta 1984

Sveta mentorjev pri Kreditni banki Celje; vodil ga je Alojz Gobec. Sedaj so bile ustvarjene razmere za hitrejši razvoj pionirskega hranilništva, saj je pri tem sodeloval tudi takratni predstojnik Zavoda za šolstvo SRS, enote Celje.

Da bi bolje povezali mentorje hranilnic, ki so bili izredno pomembni za dobro delovanje hranilništva na šolah, je banka leta 1970 pripravila posvet na Veliki planini. Tu so bile dogovorjene smernice za načrtno širjenje hranilnic po naših šolah. Hkrati so mentorji bili mnenja, da še ni napočil čas, da bi v vsem sledili vzoru šole v Podčetrtku, ki je v poslovanju svoje hranilnice tudi vsebinsko prednjačila. Ta je namreč denarno vodila že vse šolske in izvenšolske dejavnosti.

Leta 1971 so bile še na 11 šolah celjskega bančnega območja ustanovljene pionirske hranilnice.

Celjskemu vzoru so tega leta sledili še v Kreditni banki Maribor in Gorenjski kreditni banki v Kranju: pričeli so ustanavljati pionirske hranilnice.

Po združitvi v Ljubljansko banko je celjska podružnica pogumno nadaljevala delo za razširitev šolskega hranilništva; danes je v sestavi Ljubljanske banke, Splošne banke Celje že 91 šolskih in dve mladinski hranilnici.

Naj omenimo še redne posvete mentorjev, ki so jih pripravljali v okviru celjske banke. Gotovo prelomni je bil leta 1972 v Vuzenici, ki je začrtal pot razvoja šolskega hranilništva, sledili pa so še posveti v Celju in na Vranskem. Nato so v podružnici oziroma Splošni banki Celje prirejali konference mentorjev, ki so bile občinskega značaja.

Velike razsežnosti dobi šolsko hranilništvo potem, ko je ta način dela z mladimi prevzela Ljubljanska banka kot celota. Decembra 1972 izda Direkcija za razvijanje poslovanja z občani pri Ljubljanski banki elaborat za ustanavljanje šolskih hranilnic in igre Pikapolonica. Tako se pristop k šolskemu hranilništvu poenoti v banki kot celoti. Odslej se imenujejo pionirske hranilnice »šolske«. Sprejmejo se tudi pravila in leta 1974 še Pravilnik o svetih in centralnem svetu mentorjev Ljubljanske banke. Predsednik centralnega sveta mentorjev pri Ljubljanski banki Alojz Gobec je v svojem poročilu leta 1977 povedal, da je v sestavi banke že 273 šolskih hranilnic. Ustanavljale so se tudi zunaj naših meja v okviru združenj klubov. Tako je vzgoja mladih v duhu varčnosti po šolah uspešno nadaljevanje prvih korakov na šoli v Podčetrtku.

Za pospeševanje mladinskega varčevanja je Kreditna banka tudi sicer storiла veliko. V Celjski mestni hranilnici je leta 1970 uredila prvi otroški kotiček, dve leti kasneje pa otroško sobo v likvidaturi. Oboje je bilo namenjeno praznjenju hranilnikov in seveda najmlajšim, da bi se v banki bolje počutili.

Ko je konkurenčna banka pričela vabiti najmlajše v svoj klub, ki je bil prav tako uspešen, je bilo treba v Kreditni banki najti odgovor na takšen pristop. Banka je tedaj pripravila mladinsko varčevalno igro z novci. Šlo je za zveste ponaredke novcev, ki so bili tako ali drugače povezani z zgodovino Celja. Ta igra je otroke zelo pritegnila, saj je bila privlačna in numizmatično zanimiva. Leta 1971

pa je banka pripravila novo igro Pikapolonica. Uvedla je tudi hranilnike v tej obliki. Pikapolonica je tako postala stalnica v mladinskem varčevanju Kreditne banke Celje in kasneje tudi Ljubljanske banke, podružnice Celje.

Že leta 1970 so v bankah razmišljali o večjem pritoku denarja od prebivalstva. Gorenjska kreditna banka v Kranju je prav takrat pričela z nakazovanjem osebnih dohodkov na hranilne knjižice. Prve oblike so bile še v marsičem pomanjkljive, tako zunaj banke kot v njej sami. Vendar pa so služile za vzor Kreditni banki Celje, ki je izdelala za vsako občino posebno raziskavo o učinkih takšnega nakazovanja denarja na gospodarstvo občine in gospodarstvo nasploh. Take izsledke smo nato predstavili v vsaki od občin na območju celjske banke najprej javnim delavcem in delavcem v gospodarstvu. Na ta način si je tudi Kreditna banka Celje postopno utrla pot v kolektive, ki so od tako zbranih sredstev prejeli določen del kot posojilo. V nekaterih delovnih organizacijah je banka uredila izplačilno mesto in kasneje hranilno blagajno.

Pri tem delu je banka naletela na vrsto zaprek, med drugim tudi na ugovor, da delavec sam odloča, kako bo prejemal svoj osebni dohodek. Zato je banka v vsakem podjetju predlagala razpravo na delavskem svetu; če je ta sprejel sklep o nakazovanju osebnih dohodkov na hranilne knjižice, se je štel, da je to samoupravno sprejeto in ni bilo več preprek. Seveda v samih začetkih takšnega bančnega poslovanja še niso bili uvedeni tekoči računi občanov, zato so bila vsa nakazila osebnih dohodkov preko banke vnesena v hranilne knjižice. Kljub temu so nekateri ugovarjali takšnemu načinu izplačevanja osebnih dohodkov. Delegat celjskega sindikata v zvezi sindikatov Jugoslavije je zato sprožil v Beogradu vprašanje prejemanja osebnih dohodkov preko banke; ta način je utemeljeval s širšim gospodarskim pomenom in poudaril tudi koristi, ki jih na ta način imajo kolektivi. Dobil je podporo, kar je pomenilo prosto pot bančnim prizadevanjem. Res je, da se je ta posel občutno uveljavil šele leta 1972, vendar pa je pomenil hkrati vse več sredstev na računih bank in navajanje prebivalstva k sodelovanju z banko.

Leta 1973 je pričela Ljubljanska banka, podružnica Celje priporočati nakazovanje pokojnin preko banke. Tu so imeli veliko pomislov upokojenci, češ da so pokojnine nizke, da komaj čakajo na ta denar in podobno. Vendar pa so društva upokojencev storila svoje in tudi tu je posel zadovoljivo stekel.

Ko so se uvajali tekoči računi občanov, so marsikje nakazila osebnih dohodkov prenesli na te račune.

Za varčevalce je Kreditna banka in pozneje tudi Ljubljanska banka, podružnica Celje ob Svetovnem dnevu varčevalcev pripravila kulturne prireditve, za kmetijsko podružnico pa kvize o znanju iz kmetijstva na vsem območju bančne dejavnosti.

Tudi razstavna dejavnost je bila v Celju odraz volje banke, da se vključi v kulturna prizadevanja. Priredili so razstave: Denar skozi čas, Hranilniki Evrope, Denar kot okras, Celjska mestna hranilnica: 120 let, Denarni zavod Slovenije



Ljubljanska banka, podružnica Celje je leta 1981 pripravila proslavo devetdesetletnice Savinjske posojilnice v Žalcu. Takrat so bile izložbe žalskih trgovin ustrezno urejene

1944 in Jubilejni novci Evrope. Poleg navedenih razstav je Ljubljanska banka, podružnica Celje izdala leta 1973 knjigo Janka Orožna Denarništvo v Celju in leta 1977 še knjigo Celje in slovensko hranilništvo istega pisca. Ljubljanska banka, Splošna banka Celje je leta 1988 založila delo Aleksandra Videčnika o kulturnozgodovinskem izročilu hranilnikov in hranilnih knjižic in seveda tudi pričujoči zapis.

Omeniti velja še prizadevanja Ljubljanske banke, Splošne banke Celje za lepši videz nekaterih stavb v Celju. Zelo lepo zunanjščino Celjske mestne hranilnice so zvesto obnovili. Tudi nekdanjemu Narodnemu domu, ki mu je okupator iznakazil zunanji videz, ker se mu je zdel preveč slovanski, je banka omogočila prenovo ogelnega dela s kupolo, ki je s tem dobil prvotno podobo, tako značilno za to znamenito stavbo v Celju. Plečnikovo stvaritev v Vodnikovih ulici nameravajo v kratkem prenoviti, tako da bo spet zvesto odražala Plečnikovo umetnost. Na ta način banka pomaga pri obnavljanju kulturnozgodovinskih spomenikov mesta ob Savinji.

Lahko torej trdimo, da je celjska banka prispevala svoj delež k vzgoji prebivalstva na področju denarniške omike, prav tako pa so zelo pomembna njena prizadevanja, da sodeluje pri ohranjanju lepega videza mesta Celja, kar dokazuje, da živi s krajem in ljudmi, kjer posluje.

Viri: Podatki službe za propagando pri Ljubljanski banki, Splošni banki Celje, zapisniki in razna gradiva o šolskem varčevanju iz Slovenskega šolskega muzeja v Ljubljani.

Kje so bile v Celju stavbe, ki jih omenja zapis

Celjska mestna hranilnica: Titov trg 3 (prej Krekov trg).

Celjska posojilnica je pričela delovati v hiši na Tomšičevem trgu številka 5 (prej Glavni trg), pozneje pa je imela prostore v Narodnem domu.

Južnoštajerska hranilnica, pozneje Hranilnica Dravske banovine, je bila v stavbi na oglu Cankarjeve in Aškerčeve ulice.

Hranilno in posojilno društvo (Spar- und Vorschussverein) je delovalo v hiši na Tomšičevem trgu 16.

Stanovanjska hiša, ki je bila last Celjske mestne hranilnice in leta 1919 odprodana, stoji na ogledu Cankarjeve in Gubčeve ulice (Gubčeva ulica 10).

Sedež Zadružne zveze in Zvezne tiskarne, hiša v Kocbekovi ulici 3 (zgradbo je gradila Zadružna zveza pod vodstvom Mihaela Vošnjaka).

Narodni dom je danes bolj poznan kot sedež občine na Trgu V. kongresa; gradila ga je Celjska posojilnica, imela je svoje poslovne prostore na oglu, kjer je sedaj Celjski likovni salon. V pritličju proti trgu je bila trgovina juvelirja Salmiča, levo od vhoda pa so bili gostinski prostori. Okoli ogla proti Ljubljanski cesti sta bili dve trgovini (Kolenc in prodajalna zadruga Adrija). Dvorana je služila še med svetovnimi vojnama raznim prireditvam, prostori pa v glavnem društvom. Nemci so ob prihodu opravili vandalsko maščevalno delo, ko so lepo zgradbo oklestili in ji povsem izmakazili zunanjo podobo.

Dečkova hiša (vila Livada) stoji nasproti Ema ob Mariborski cesti. V časih Dečkovega delovanja v Celju je spadalo k njegovemu posestvu precej zemlje. Dr. Dečko je za življenje izjavil, da bi svojo hišo odstopil dijakom gimnazije, če bo ta zgrajena. Tako bi imeli tudi slovenski dijaki svoj dom.

Viri

- Osební podatki profesorja Janka Orožna.
Dr. Ivan Dečko in njegova doba, Maribor 1938.
Janko Orožen: Zgodovina Celja in okolice II, Celje 1974.
Janko Orožen: Denarništvo v Celju, Celje 1973.
Cilli 1867—1892 — Fünfundzwanzig Jahre selbständigen Gemeindewesens, Celje 1892.
Aleksander Videčnik: 110 let Celjske mestne hranilnice, Celje 1974.
Franjo Koren: Mestni svet celjski 1935—1938, Celje 1938.
Janisch: Topographisch-statistisches Lexikon von Steiermark, Gradec 1878.
Gradivo iz arhiva Celjske mestne hranilnice.
Gradivo iz Arhiva SRS v Ljubljani (fascikel Celjske mestne hranilnice).
Letna poročila Celjske mestne hranilnice in Hranilnega posojilnega društva Celje, Hranilnice Dravske banovine in Ljudske posojilnice.
Zadružni zbornik, Ljubljana 1937.
France Adamič: Razvojna obdobja slovenskega zadružništva, Zbornik Biotehniške fakultete v Ljubljani — Kmetijstvo, Ljubljana 1975.
Bogomil Vošnjak: Poglavje o stari slovenski demokraciji, Ljubljana 1919.
Dušan Omahen: Mihael Vošnjak (1837—1920), pobudnik in organizator slovenskega hranilništva, Ljubljana 1978 (tipkopis).
Milko Brezigar: Osnutek slovenskega narodnega gospodarstva, Omladina (Ljubljana) 1918.
Ivan Lapajne: Slovenski hranilničar, Krško 1907.
Janko Orožen: Odvetništvo v Celju, Ljubljana 1968.
Denkschrift aus Anlass der Feier des 25-jährigen Bestandes der Sparcasse der Stadtgemeinde Cilli, Celje 1889.
Koledarček Družbe svetega Mohorja, Celovec 1872.
Spominski zbornik Slovenije, Ljubljana 1939.
Veda (Gorica) 1913.
Poslovna poročila Komunalne banke, Kreditne banke Celje, Ljubljanske banke, podružnice Celje, Ljubljanske banke, Splošne banke Celje in podatki službe plana in analiz Ljubljanske banke, Splošne banke Celje in službe za propagando pri isti banki.
Osební podatki nekaterih nekdanjih bančnikov.



Vsebina

5	Začetki slovenskega hranilništva
8	Pobude dr. Jožeta Vošnjaka
10	Plodno delo Mihaela Vošnjaka
13	Zveza slovenskih posojilnic v Celju
17	Celje, središče narodnostnega boja
21	Celjska afera
24	Poslovna načela prvih slovenskih narodnih hranilnic
28	Prve pobude za Celjsko mestno hranilnico
33	Dr. Ivan Dečko in kreditna zadruga Lastni dom
36	Celjska mestna hranilnica po prevratu leta 1918
46	Gibanje hranilnih vlog v Celjski mestni hranilnici
49	Pravila Celjske mestne hranilnice
51	Krizno obdobje med svetovnima vojnama
54	Dogajanje po drugi svetovni vojni
59	Celjska mestna hranilnica po letu 1945
61	Denarništvo v Celju po osvoboditvi
70	O poslovanju celjske banke
72	Ljubljanska banka, podružnica Celje
74	Ljubljanska banka, Splošna banka Celje
77	Ljubljanska banka, Splošna banka Celje leta 1988
80	Prebivalstvo in banka
86	Kje so bile v celju stavbe, ki jih omenja zapis
87	Viri

30278



Trg V. kongresa v Celju

*V sejni sobi
Celjske mestne hranilnice*

*Poslovna enota
v Rogaški Slatini*

Celjska mestna hranilnica

